

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Finanční gramotnost studentů UHK v prvním ročníku

Bakalářská práce

Autor: Kristýna Chládková

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ján Bunčák, CSc.

Hradec Králové, 2021

Zadání bakalářské práce

Autor: Kristýna Chládková

Studium: F18BP0129

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Název bakalářské práce: Finanční gramotnost studentů UHK v prvním ročníku

Název bakalářské práce AJ: Financial Literacy of UHK Students in the First Year of Study

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je posoudit finanční gramotnost studentů na začátku vysokoškolského studia. Úroveň finanční gramotnosti bude posuzována podle Standardu finanční gramotnosti Ministerstva financí ČR a Národního ústavu pro vzdělávání, který stanovuje cílovou úroveň finanční gramotnosti pro žáky základních a středních škol. Metodou zpracování empirické části práce bude dotazníkové šetření mezi studenty prvního ročníku Filozofické fakulty UHK.

Kociánová, H.: Finanční gramotnost v kostce. 2012

Doubková, A., Tomek, K.: Finanční gramotnost pro každého. 2016

Lusardi, A., Saving and the Effectiveness of Financial Education, 2004

Rabušicová, M. Gramotnost: staré téma v novém pohledu. Brno: Masarykova univerzita, 2002

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ján Bunčák, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 22.8.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 4.5.2021

Kristýna Chládková

Anotace

CHLÁDKOVÁ, KRISTÝNA. Finanční gramotnost studentů UHK v prvním ročníku. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2021. Bakalářská práce

Cílem této bakalářské práce je analýza úrovně finanční gramotnosti studentů v prvním ročníku a porovnání této úrovně s výsledky průzkumu prováděným na občanech České republiky. V první části se věnuji teorii, kde kromě rozdělení finanční gramotnosti do několika segmentů rozebírám i výzkumy, které již proběhly. Nejedná se při tom jen o výzkum v České republice, ale také o mezinárodní průzkum finančního vzdělávání. Důležitou součástí je i rozbor finanční ngramotnosti, kde vysvětluji například problém sociálního vyloučení nebo exekuci.

Druhá část je zaměřena na vlastní výzkum, který byl uskutečněn pomocí dotazníkového šetření. Průzkum je sestaven tak aby bylo možné jej porovnat s dalšími výzkumy. V analytické oblasti zhodnocuji otázky jak jednotlivě tak i ve vzájemné souvislosti. Závěrem je analýza a porovnání výsledků vlastního výzkumu s výzkumem Ministerstva financí.

Klíčová slova

Finanční gramotnost, Finanční vzdělávání, Finanční rezerva, Rozpočet

Anotation

CHLÁDKOVÁ, KRISTÝNA. Financial Literacy of UHK Students in the First Year of Study. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2021. Bachelor Thesis.

The aim of this bachelor thesis is to analyse the level of financial literacy of students and to compare this level with the results of a survey conducted on the citizens of the Czech Republic. In the first part, I discuss the theory, where, in addition to the division of financial literacy into several segments, I analyse the research that has already been conducted. This is not only research in the Czech Republic, but also international research on financial education. An important part of my bachelor's thesis is the analysis of financial illiteracy, where I explain, for example, the problem of social exclusion or foreclosure.

The second part focuses on the research itself, which was carried out using a questionnaire survey. The survey is designed to be comparable with other research. In the analytical area I evaluate the questions both individually and in relation to each other. Finally, the results of the own research are analysed and compared with the research of the Ministry of Finance.

Keywords

Financial literacy, Financial education, Financial reserve, Budget

Poděkování

Děkuji doc. Mgr. Jánu Bunčákovi, CSc, vedoucímu mé bakalářské práce, za rady a připomínky při tvorbě této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří byli ochotni vyplnit dotazníky týkající se finanční gramotnosti.

Obsah

1	ÚVOD	11
2	DEFINICE A ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	12
2.1	PENĚŽNÍ GRAMOTNOST	12
2.1.1	<i>Peníze</i>	12
2.1.2	<i>Domácí a zahraniční měna</i>	13
2.1.3	<i>Úrok a úroková sazba</i>	14
2.1.4	<i>RPSN</i>	15
2.1.5	<i>Investice a spoření</i>	17
2.1.6	<i>Pojištění</i>	19
2.1.7	<i>Úvěry</i>	20
2.2	CENOVÁ GRAMOTNOST	22
2.2.1	<i>Trh a tržní mechanismus</i>	22
2.2.2	<i>Cena</i>	24
2.2.3	<i>Inflace</i>	24
2.3	ROZPOČTOVÁ GRAMOTNOST	25
2.3.1	<i>Veřejné finance a státní rozpočet</i>	25
2.3.2	<i>Rozpočet</i>	25
2.3.3	<i>Finanční plánování</i>	28
3	NÁSLEDKY FINANČNÍ NEGRAMOTNOSTI	32
3.1	PŘEDLUŽENÍ A KOHO SE TÝKÁ.....	32
3.2	SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	32
3.3	EXEKUCE.....	33
3.4	SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ	34
4	FINANČNÍ GRAMOTNOST V ČESKÉ REPUBLICE A VE SVĚTĚ	35
4.1	STRATEGIE FINANČNÍHO PLÁNOVÁNÍ	35
4.2	MĚŘENÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI MINISTERSTVEM FINANČÍ ČR	36
4.3	PROGRAM PRO MEZINÁRODNÍ HODNOCENÍ STUDENTŮ	37
5	VLASTNÍ PRŮZKUM	40
5.1	METODIKA VÝZKUMU	40
5.2	VÝBĚR A SKLADBA OTÁZEK	41
5.3	PROFIL RESPONDENTŮ.....	42
5.4	ANALÝZA ZÁVISLOSTÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	44
5.5	ANALÝZA DALŠÍCH JEDNOTLIVÝCH OTÁZEK	51
6	ZÁVĚR	58
7	SEZNAM LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	60
8	PŘÍLOHY	62
8.1	DOTAZNÍK – FINANČNÍ GRAMOTNOST	62

Seznam symbolů a zkratek

CAPI.....	Computer Assisted Personal Interviewing (Osobní dotazování pomocí počítače)
ČNB.....	Česká národní banka
ČR.....	Česká republika
DPS.....	Doplňkové penzijní spoření
FG.....	Finanční gramotnost
FT.....	Finanční trh
FÚS.....	Fixace úrokové sazby
HVO.....	Hlavní výzkumná otázka
MF.....	Ministerstvo financí
MPSV.....	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT.....	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV.....	Ministerstvo vnitra
NSFP 2.0.....	Národní strategie finančního plánování 2.0
OECD.....	Organisation for Economic Co-Operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
PISA.....	Programme for International Student Assessment (Program pro mezinárodní hodnocení studentů)
RPSN.....	Roční procentní sazba nákladů

Seznam obrázků

Obr. 2.1 – Časová osa příkladu.....	16
Obr. 2.2 - Investiční trojúhelník	17
Obr. 2.3 – Křivka poptávky	22
Obr. 2.4 – Křivka nabídky	22
Obr. 2.5 – Tržní rovnováha	23
Obr. 2.6 - Finanční domeček [Jasný, 2020].....	28
Obr. 4.1 - Podíl chlapců a dívek na gramotnostních úrovních v ČR.....	38
Obr. 5.1 - Účast mužů a žen podílejících se na výzkumu	42
Obr. 5.2 - Věkové rozložení respondentů.....	43
Obr. 5.3 - Dělení respondentů podle toho, s kým vyrůstali.....	44
Obr. 5.4 - Dosažená úroveň finanční znalosti respondentů vlastního výzkumu	45
Obr. 5.5 - Průzkum znalosti finanční gramotnosti prováděný Ministerstvem financí v roce 2020	45
Obr. 5.6 - Srovnání vlastního výzkumu s výzkumem Ministerstva financí ČR r roku 2020	46
Obr. 5.7 - Sebehodnocení respondentů.....	46
Obr. 5.8 - Finanční znalosti v závislosti na sebehodnocení.....	47
Obr. 5.9 - Úroveň finanční znalosti v závislosti na pohlaví	48
Obr. 5.10 - Úroveň finanční gramotnosti v závislosti na tom, s kým respondent vyrůstal .	49
Obr. 5.11 - Úroveň finanční gramotnosti v závislosti na tom, zda má respondent sourozence	50
Obr. 5.12 - Úroveň finanční gramotnosti v závislosti na tom, zda má respondent mladší nebo starší sourozence	50
Obr. 5.13 - Závislost finanční gramotnosti na zájmu o finanční vzdělávání.....	51
Obr. 5.14 - Finanční cíle respondentů	52
Obr. 5.15 - Finanční rezerva respondentů	53
Obr. 5.16 - Nejvýhodnější varianta úročení investice	54
Obr. 5.17 - Způsob financování důchodů	56
Obr. 5.18 - Srovnání otázek na penze.....	56

Seznam tabulek

Tab. 2.1 - Státní příspěvek DPS	30
Tab. 2.2 - Daňové zvýhodnění a celkový roční zisk DPS	30
Tab. 5.1 - Dělení respondentů podle toho, s kým vyrůstali.....	43
Tab. 5.2 - Počet respondentů dle dosažené úrovně FG v závislosti na to s kým.....	49
Tab. 5.3 - Správné odpovědi na otázku leasingu.....	55

1 Úvod

Kvůli změnám způsobu plateb na konci 20. století a globálním ekonomickým krizím, které následně probíhaly, se hranice důležitosti a vážnosti finanční gramotnosti posunula o značný skok výše. Finanční gramotnost (dále jen FG) se tedy stává podstatným preventivním opatřením proti předlužení, exekucím, osobním bankrotům a v důsledku toho také sociálnímu vyloučení. V dnešní době je tedy více než důležité umět se správně ekonomicky rozhodovat. Každé finanční rozhodnutí může mít mnoho důsledků, a pokud lidé nebudou schopni kvalitně posoudit svoji situaci, mohou se ocitnout až na samém okraji společnosti.

Není výjimkou, že jedinci a rodiny se špatnou finanční znalostí častěji tíhnou k protizákonným aktivitám, než lidé, kteří mají finanční úroveň vysokou. Veškeré zvyklosti a vzorce chování pak přejímají jejich potomci a je tedy nezbytné šířit finanční znalosti a návyky nejen prostřednictvím škol, ale také dalších institucí, které úzce spolupracují se sociálně slabšími rodinami. Tím je možné lépe proti negramotnosti bojovat a zabránit tak generačnímu předávání špatných informací.

V první části práce vysvětlím některé finanční pojmy rozdělené do tří základních kategorií. Věnovat se budu podrobněji peněžní, cenové a rozpočtové gramotnosti. V rámci těchto kategorií se pokusím přiblížit, jak fungují peníze obecně. Vysvětlím pojmy, jako jsou inflace a úrok. Pokusím se také nastínit principy tvorby finančního rozpočtu a plánování.

Další část bude věnována otázkám finanční negramotnosti a jejím následkům. Také rozeberu některé výzkumy, které již v České republice proběhly. Zaměřím se i na výzkum prováděný na mezinárodní úrovni, kde bylo zapojeno mnoho zemí světa.

V posledním úseku své práce představím vlastní výzkum, který byl prováděn na studentech UHK v prvním ročníku. Rozeberu celkové výsledky a rozřadím studenty do několika kategorií finanční úrovně podle získaných bodů z testové části svého dotazníku.

2 Definice a základní členění finanční gramotnosti

Definice finanční gramotnosti jsou v různých publikacích vykládány různým způsobem. Základ je ale vždy stejný. I podle metodické příručky finanční gramotnosti [Hesová, 2011] se jedná o souhrn znalostí a přístupů k financím, kdy člověk jedná vždy s ohledem na rozpočet svůj nebo své rodiny, a dokáže v případě výkyvů variabilně pracovat s finančními prostředky. Podobně definuje FG také Ministerstvo financí České republiky.

Stejně jako mnohé obory i FG má své základní rozdělení pro lepší orientaci. Mezi toto základní rozdělení řadíme gramotnost peněžní, která má za úkol seznámit člověka s kompletní logistikou peněz a finančním trhem. Další podstatnou složkou je cenová gramotnost, ve které se dozvídáme o velice populárních pojmech jako je nabídka a poptávka a kromě toho, zde rovněž nalezneme odpovědi týkající se konkurenčních otázek a inflace. Poslední důležitá část nesoucí název rozpočtová gramotnost je zaměřena především na veřejné a státní finance a na osobní a rodinný rozpočet.

2.1 Peněžní gramotnost

Dovednosti důležité pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz lze bezpochyby nazývat peněžní gramotností. Důležitá je také schopnost transakcí a základní znalost produktů finančního trhu.

2.1.1 Peníze

Peníze, tak jak je známe v dnešní podobě, jsou nazývány jako peníze s nuceným oběhem, protože se jedná o zákonné platidlo schválené státem. Všeobecně jsou přijímaným aktivem pro platbu za služby a zboží. Můžeme je také nazvat směnným prostředkem s univerzální kupní silou, který slouží k určování cen všech statků.

V současnosti je stále větší podíl všech směnných aktů řešen pomocí bezhotovostních prostředků. Peníze se tedy častěji převádějí z účtu na účet a použití hotovostních bankovek a mincí je méně častým jevem, než tomu bylo dříve. Hotovostní platby jsou však státem omezeny a to s drobnými úpravami již od roku 2004. Konkrétně se jedná o zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, který říká, že hotovostní platba nesmí přesáhnout 270 000 Kč. Pokud je tato částka překročena, je třeba provést bezhotovostní platbu. Jestliže se jedná o platbu v cizí měně, je třeba ji přepočítat podle

aktuálního měnového kurzu, který určuje Česká národní banka (dále jen ČNB), na české koruny [Parlament ČR, 2004].

2.1.2 Domácí a zahraniční měna

Domácí měnou nazýváme určitý typ peněz upravený právním řádem konkrétního státu. Člověk má v dané zemi povinnost měnu přijmout a naopak zákaz ji kumulovat nebo nějak poškozovat. Domácí měnu dává do oběhu zpravidla banka určité země. V České republice má toto právo pouze ČNB.

Zahraniční měnou jsou myšleny všechny ostatní měny s výjimkou měny domácí. Někjaká konkrétní měna však může být společná i pro několik států najednou, jako je třeba euro.

Domácí a zahraniční měna přináší ještě jeden důležitý pojem a to je konvertibilita (směnitelnost) měny. Tu lze vysvětlit jako možnost vyměnit nějakou měnu za jinou. Plně konvertibilní je měna, která je volně směnitelná po celém světě (euro, americký nebo australský dolar). Protože českou korunu nelze směnit všude a zároveň může být někde omezena možnost bezhotovostních plateb, je nutné směnu provést ještě před odcestováním do zahraničí.

Za kolik lze peníze směnit na jiné je závislé na aktuálním měnovém kurzu. Ten určuje cenu jedné měny, která je vyjádřena v jednotkách jiné měny. Běžně se udává jako poměr domácí měny ku měně zahraniční. Například k datu 23. 12. 2020 je kurz jednoho amerického dolaru 21,687 Kč [Česká národní banka, 2020]. Směnné kurzy jsou pravidelně měněny bankovními institucemi, které mají právo provádět směny valut (peněz jako oběživ) a deviz (peněz bezhotovostních). Hodnoty směnných kurzů deviz i valut jsou následně uveřejněny pomocí kurzovního lístku, ve kterém je uvedena cena cizí měny v domácí měně a to pro prodej i nákup. Cena za prodej je vždy o něco vyšší a zároveň i pro případ devizového i valutového kurzu se liší.

2.1.3 Úrok a úroková sazba

Úrok udává cenu peněz. Jedná se o částku, kterou je dlužník povinen zaplatit navíc věřiteli (člověk co půjčil peníze) nebo kterou získáme navíc z investice. Pro věřitele je úrokem to, co dostane navíc k propůjčené částce.

Úroková sazba, jinak řečeno také úroková míra, je vyjádřena v procentech. Jedná se o procentuální podíl z dlužné částky za konkrétní období.

Pro příklad si představme, že jsme si zapůjčili 20 000 Kč na 1 rok. Věřitel požaduje navrácení peněz s úrokem ve výši 1 000 Kč. To znamená, že $1\,000/20\,000 = 0,05$. Abychom se však dostaly na procenta je nutno tento výsledek ještě vynásobit stem a vyjde nám číslo 5. Naše roční úroková sazba je tedy 5 %.

Úroková sazba však nemusí být pouze roční. Pokud bychom se podívali na data z předchozího příkladu, jedná se o úrok 5 % p.a. (per annum – za rok). Kdyby byla půjčka na více let úročená 5 % p.a., pak budeme odvádět každý rok 5 % navíc z dlužné částky. Další možností je pololetní úroková sazba (per semestrum) definována zkratkou p.s. Označení p.q. (per quartale – za čtvrt roku) ukládá povinnost vyplácet 5 % navíc za každé čtvrtletní období. Měsíční úroková sazba označována p.m. (per mensem) znamená, že budeme vyplácet pět procent navíc za každý měsíc. A poslední zkratka tohoto typu na kterou lze narazit je p.d. (per dies – za den), kde dochází k vyplácení tohoto úroku za každý uplynulý den. Takovéto úročení je však pouze ilustrační a pro pochopení problematiky. Vždy je třeba dát si pozor, jaká zkratka se ve smlouvě nachází. Věřitelé obvykle očekávají znalost těchto zkratk, avšak někdy i spoléhají na její neznalost, což jim následně přináší více peněz. Jak se tedy lidově říká „neznalost neomlouvá“ [Balabán, 2011].

Je důležité ještě rozlišit dva základní druhy úročení a tím je jednoduché a složené. U jednoduchého se úrok počítá vždy ze stejné částky, která byla na počátku půjčena. Složené úročení je takové, kdy se úrok na konci úrokového období přičte k hodnotě dlužné částky a z toho se v další etapě počítá úrok nový. Jedná se o úroky z celkové částky navýšené o předchozí úroky [Katedra didaktiky matematiky, 2021].

Pokud se zaměříme na úvěr tak každá naše vlastní splátka je nazývaná jistina (úmor) a pravidelná splátka, která je pokaždé ve stejné výši, je pak označována termínem annuita. Ačkoliv se její výše nemění, bývá rozdělována na splácení úroku a úmoru. Podíl těchto dvou složek se v annuitě měnit může [Balabán, 2011].

Výši úrokové sazby ovlivňuje více faktorů. Největší vliv má poměr mezi vypůjčeným obnosem a prostředkem, kterým ručíme. Dále však může sazbu ovlivnit i to, jestli je zájemce o půjčku již klientem dané banky nebo jestli dosáhl vysokoškolského či středoškolského vzdělání. Avšak hledisko vzdělání má poměrně zanedbatelný vliv. Větší vliv má zvolená fixace úrokové sazby (dále jen FÚS). Úroková sazba je totiž klientům garantována jen po nějakou dobu. Po skončení této doby může banka sazbu libovolně změnit, tedy i navyšovat. Klient si může dobu fixace zvolit např. na jeden, dva, tři, pět nebo i deset let. Záleží jen na tom, co daná banka nabízí. Po dobu této fixace však nemůže klient úvěr částečně nebo zcela doplatit, i kdyby na to finanční prostředky měl, a nemůže také refinancovat (převést) úvěr k jiné bance, co má lepší podmínky. Po skončení doby FÚS již je možné provádět změny, refinancovat nebo i úvěr celý doplatit. Pokud ale stávající banka nabízí stále výhodné podmínky, může se sjednat nová doba FÚS.

2.1.4 RPSN

V oblasti již zmiňovaných úvěrů je RPSN (roční procentní sazba nákladů) velice důležitým bodem. Právě tato hodnota totiž umožňuje spotřebiteli lepší orientaci ve výhodnosti úvěrů. Jsou zde zahrnuty veškeré poplatky s úvěrem spojené. Podle ČNB do tohoto čísla spadají například poplatky za posouzení žádosti o úvěr, poplatky za převod peněžních prostředků nebo platby za pojištění a záruky pro případ neschopnosti splácet [Česká národní banka, 2020]. Řadí se sem také další administrativní poplatky a provizní platby. Toto číslo se pro přehlednost vždy udává v procentech. Protože se ale může stát, že banka nebo jiná úvěrová společnost do RPSN nezahrne například pojištění úvěru, lze si ho tedy i s tímto údajem přepočítat pomocí následující rovnice.

$$\sum_{k=1}^m \frac{C_k}{(1+X)^{t_k}} = \sum_{l=1}^{m'} \frac{D_l}{(1+X)^{s_l}} \quad (2.1)$$

kde X je RPSN/100,

m je číslo posledního čerpání půjčky (počet čerpání)

k je číslo čerpání pohybující se od hodnoty 1 do m

t_k je interval vyjádřený v letech mezi datem prvního čerpání a každého následujícího čerpání

C_k je částka čerpání

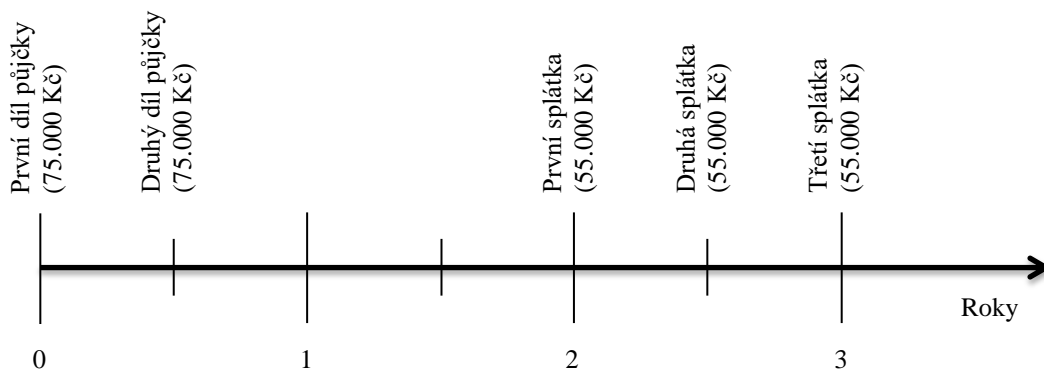
m' je počet plateb

l je číslo splátky pohybující se od hodnoty 1 do m'

D_l je výše dílčí splátky

s_l je doba v letech ode dne 1. půjčky do l -té platby

Pro příklad zvolíme následující hodnoty: půjčka zapůjčená ve výši 150 000 Kč, která bude čerpána po dvou částech vždy ve výši 75 000 Kč po půl roce. Začátek splácení je po dvou letech ve třech půlročních splátkách po 55 000 Kč.

Obr. 2.1 – Časová osa příkladu

C_1 i C_2 je tedy 75 000 Kč. Čerpá se ve dvou částkách tedy m je rovno 2 a parametr k se pohybuje od 1 do 2. Splácí se ve třech splátkách vždy po 55 000 Kč. Hodnota D_1 , D_2 i D_3 je právě 55 000 Kč a m' je rovno třem. Parametr l se potom pohybuje od 1 do 3. Proměnná t_1 je rovna 0, jedná se totiž o první výpůjčku, a t_2 je rovno 0,5, protože je tato výpůjčka po půl roce. První splátka je splácena po dvou letech, tedy s_1 se rovná 2. Následně s_2 je 2,5 a s_3 rovno 3.

Po dosazení hodnot do rovnice dostaneme následující výraz:

$$\frac{75\,000}{(1+X)^0} + \frac{75\,000}{(1+X)^{0,5}} = \frac{55\,000}{(1+X)^2} + \frac{55\,000}{(1+X)^{2,5}} + \frac{55\,000}{(1+X)^3} \quad (2.2)$$

Výsledek rovnice je $X = 0,0433135$ tedy RPSN je 4,33 %. Celý početní proces je poměrně složitý a je zapotřebí použít několik matematických operací. Proto je nejlepší použít výpočetní techniku a nějaký odpovídající matematický program.

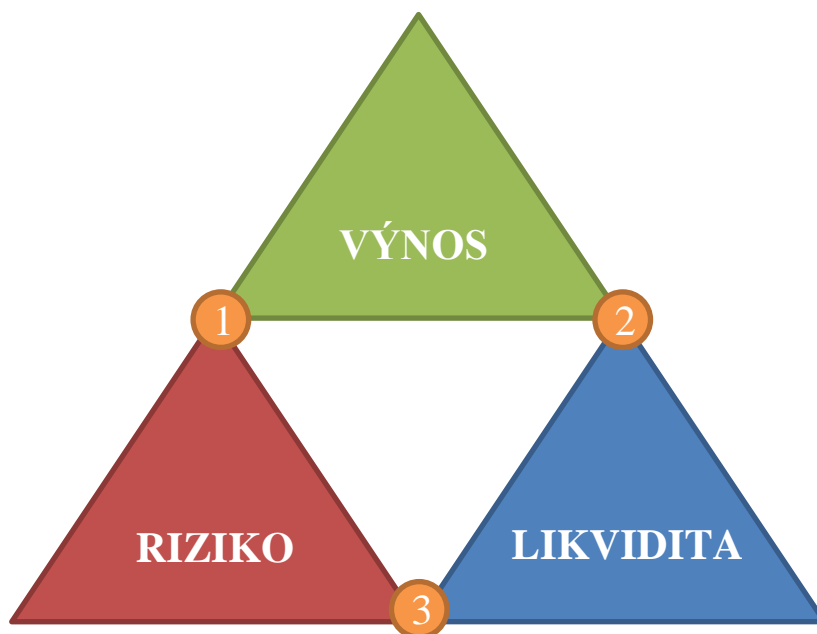
Kapitola 2.1.4 zpracována dle zdrojů [Balabán, 2011], [Česká národní banka, 2020], [Finanční arbitr ČR, 2021], [Parlament ČR, 2016].

2.1.5 Investice a spoření

K penězům navíc lze přijít různými způsoby. Buď se může jednat o dlouhodobé odkládání části příjmů, prostředky získané dědictvím nebo darem, výhrou nebo výplatou z jiných druhů spoření (například stavební spoření), a pokud není tendence k jejich útratě je ku prospěchu tyto finanční prostředky buď zajímavě investovat nebo je spořit pro splnění nějakých finančních cílů či použít ke tvorbě rezervy.

Investice

Lidé od investic nebo spoření obvykle očekávají co nejvyšší výnosnost, dále chtějí mít jistotu, že nedojde ke ztrátě nebo znehodnocení a zároveň požadují vysokou likviditu (rychlost přeměny aktiv na peníze). Dohromady tyto tři požadavky tvoří investiční trojúhelník (Obr. 2.2).

Obr. 2.2 - Investiční trojúhelník

Výnos je souhrn veškerých příjmů, které plynou z investice. Nejedná se však o zisk. Abychom mohli hovořit o zisku, je třeba ještě z výnosu odečíst náklady spojená s investicí. Takovým nákladem může být například poplatek za založení aj.

U některých druhů investic může z hlediska času dojít i k zápornému zhodnocení. To představuje značné **riziko**, že nedosáhneme takového výnosu, který očekáváme. Míra rizika zároveň úzce souvisí s časem a budoucností, která není nikdy jistá. Vždy může dojít k neočekávanému zvratu nebo nějakému propadu na trhu, jako tomu bylo například v roce

1929, kdy byl zaznamenán největší světový burzovní krach v dějinách. Částečně ale můžeme rizikovost odhadovat pomocí pravděpodobnostních výpočtů a statistiky.

Likvidita je rychlost, s jakou jsme schopni přeměnit investici na peníze a to s co nejmenšími náklady. Rychlost a náklady jsou tedy zcela klíčové. Různá aktiva a různé formy majetku mají různou míru likvidity. Ta ale nesmí být na úkor prodeje pod cenou. Například akcie na burze je uskutečnitelné prodat téměř okamžitě v několika sekundách a to s minimálními náklady. V tomto případě je míra likvidity velmi vysoká. Za to zpeněžení nemovitosti nebude probíhat tak rychle. Likvidita je tedy na nízké úrovni. Nežádoucí jsou právě situace, kdy někdo prodá nemovitost pod cenou a to pouze za účelem rychlého zisku peněz.

Tento trojúhelník (Obr. 2.2) nám říká, že najednou se lze přiblížit vždy pouze ke dvěma vrcholům. Například nemovitosti mají malé riziko a dobrý výnos, jejich likvidita (přeměna na peníze) je už značně pomalejší. Dostáváme se tedy k bodu, který je na obrázku pod číslem 1. Stejně tak akcie mají dobrou výnosnost a jejich likvidita je také dobrá. Riziko je ale hodně vysoké a může dojít dokonce k zápornému zhodnocení (v investici bude méně peněz, než jsme vložili na začátku). Takový případ odráží bod číslo 2. Jako poslední příklad může posloužit spořicí účet. Ten má vysokou likviditu a nízkou rizikovost výnos je ale minimální a proto slouží převážně pro tvorbu krátkodobých úspor. Bod číslo 3.

Na FT je široká škála nejrůznějších možností jak a kam se dá investovat. K dispozici je například burza cenných papírů, podílové fondy, dluhopisy nebo akcie. Lze také investovat do nemovitostí nebo kryptoměny. Volba už je pouze na preferenci každého investora.

Spoření

Jedná se o proces tvoření bezhotovostních nebo i hotovostních úspor. Prostředky, které jsou k dispozici na pozdější použití. Pokud odkládáme peníze za účelem jejich zhodnocení, jedná se už o investování. Spořením vzniká určitý volný kapitál a protikladem těchto úspor jsou dluhy.

Jedním z nejrozšířenějších druhů spoření je lidově řečeno „stavebko“ neboli stavební spoření. Jedná se o dlouhodobé ukládání finančních prostředků, kde lze v průběhu spoření čerpat státní dotace a po jeho skončení může vzniknout nárok na úvěr ze stavebního spoření. Takové spoření se z pravidla uzavírá na dobu 6 let a poté je možné

peníze použít na cokoliv. Účel zde tedy není nijak podmíněn, jak tomu je například u běžných hypoték. Pokud však vezmeme ze stavebního spoření úvěr, není již možné použít peníze libovolným způsobem, a je třeba je využít pro bytové účely (výstavby nebo rekonstrukce domu či bytu, vyrovnání se s ostatními dědici nemovitosti a podobě). Další možností pro spoření jsou termínované vklady, které ale nemají příliš dobrou likviditu, nebo spořicí účty, u kterých je poměrně malá výnosnost. Na druhou stranu je výnos obvykle schopen pokrýt alespoň míru inflace (snižování kupní síly peněz) [Balabán, 2011].

2.1.6 Pojištění

Pojištění je druh služby kladoucí si za cíl tlumit finanční dopad nepředvídatelných negativních událostí. Pojistné je potom částka, kterou pravidelně hradíme smlouvu (kupujeme tím službu tzv. převzetí rizika). V určitých sférách je pojištění zákonné a proto ho musí mít každý, kdo pod danou oblast spadá. Jedná se například o zdravotní pojištění, které odvádí ze mzdy zaměstnavatel popřípadě OSVČ nebo stát v případě dětí, důchodců a dalších. Další variantou je smluvní pojištění. Zde nalezneme například povinné ručení, které je zákonem nařízené, a všechny ostatní pojistky podle zákona 277/2009 Sb. o pojišťovnictví, které nejsou zákonné ani povinně smluvní (např. životní pojištění, pojištění majetku nebo tzv. pojištění odpovědnosti) [Parlament ČR, 2009].

Orientace v názvosloví z oblasti pojištění je poměrně matoucí. Je tedy dobré znát alespoň základní terminologii. Velice to usnadní chápání smluv a pojistných podmínek. Prvním takzvaným termínem, které rádo působí zmatky, je pojistitel, pojistník a pojištěný. Pojistitel je právnická osoba, která je oprávněna provádět pojišťovací činnost (jedná se tedy o pojišťovny). Pojistník je člověk, který uzavřel pojistku a je tedy povinen ji platit. Obvykle je pojistník zároveň i pojištěným, na kterého je pojistka sjednána. V některých případech se ale tyto dvě osoby liší a to buď při pojištění dětí, nesvéprávných osob nebo párových a rodinných pojistek, které zahrnují více jednotlivců.

Další duo matoucích se pojmů je oprávněná a odmyšlená osoba. Oprávněnou osobou je ten, kdo má v důsledku pojistné události právo na vyplacení peněz z pojištění. Zpravidla se jedná o pojistníka nebo jeho zákonného zástupce. Osobou odmyšlenou je pak ten, kdo má nárok na vyplacení pojistného plnění v případě smrti pojištěného. Tuto osobu určuje pojistitel a v případě, že tato osoba není určena, peníze dále putují do dědického řízení. Co se týká názvosloví, je ještě mnoho pojmů, na které lze v oblasti pojištění narazit. Ty výše uvedené však patří mezi nejdůležitější.

2.1.7 Úvěry

Úvěr nebo jakákoliv jiná zápůjčka je dočasné poskytnutí finančních prostředků, kde se při vrácení vždy počítá s nějakou výší úroku. Hlavním poskytovatelem úvěrů, které lze na finančním trhu nalézt, jsou banky. Ty nám mohou nabídnout jak úvěry účelové (např. hypoteční úvěr), tak i neúčelové, kde můžeme dané prostředky použít na cokoliv. Pokud se však jedná o dlouhodobý úvěr, musí klient něčím ručit. Vždy je totiž určité riziko, že z různých důvodů přestane klient splácet. Obvykle se bere do zástavy nějaká nemovitost nebo byt. Může se také jednat o dům, který ještě není postaven, ale hypoteční úvěr slouží právě na jeho výstavbu.

Co se týče hypoték, tak ty jsou vždy účelové a slouží pro bytové záměry. Lze se ale setkat i s pojmem americká hypotéka. V tomto případě ručíme nemovitostí, stejně jako u té běžné, rozdíl je ale v účelnosti jejího využití. Americkou hypotéku lze využít na cokoliv jako jakýkoliv jiný úvěr.

V rámci bydlení je možné si vzít také úvěr ze stavebního spoření. Dalším příkladem je kontokorent, který je spojen s běžným účtem. Na takovém účtu je možné čerpat i do „mínusu“, obvykle se ale nejedná o příliš vysoké částky.

Další forma úvěru je kreditní účet. Ačkoliv si mnoho lidí není vědomo nějakého rozdílu od běžných debetních karet, kreditní karta skutečně představuje určitý druh zápůjčky. Peníze, které jsou čerpány z kreditních karet, propůjčuje bankovní společnost a tyto prostředky jsou až následně zaplacený majitelem účtu. Většinou mají tyto banky nějaké bezúročné období, do kdy je možné peníze splatit bez úroků navíc. U běžných debetních karet, pokud není povolen kontokorent, něco takového není možné a jestliže člověk na svém bankovním účtu nemá dostatek finančních prostředků, tak platba nebude provedena.

Ještě před tím než banka nebo jiná finanční instituce poskytne úvěr, zkoumá se finanční historie žadatele úvěru. Jinými slovy jedná se o bonitu klienta, která je zcela klíčová pro schválení půjčky. Klient se stává bonitním, když jeho příjem dostahuje na pokrytí životního minima, splátky již existujících úvěrů a splátky nového úvěru. Musí se tedy prokazovat výše příjmů. Ačkoliv se to může zdát, tak příjmy nejsou jediným zkoumaným aspektem. Velikou důležitost zde má také to, jestli klient již v minulosti nějaké úvěry měl a zda je řádně a včas splácel. Důležitý je ale také věk, pohlaví nebo rodinný stav žadatele. Všechny tyto aspekty se nesnaží jen uchránit banky před neplátiči,

ale také chrání samotné klienty před případnou neschopností splácet a tedy i exekucí a dalšími následky.

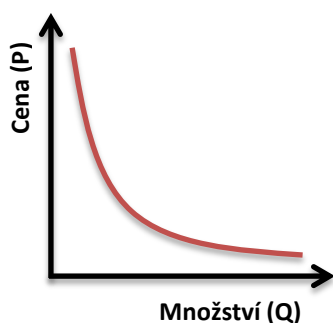
Úvěr může být bankovního nebo nebankovního typu. Bankovní úvěry poskytují různé bankovní instituce, které jsou pod dohledem ČNB. U tohoto typu úvěrů se můžeme setkat s vysokými požadavky na bonitu klienta. Oproti nebankovním jsou ale výhodnější. Nebankovní úvěr lze získat například od fyzických i právnických osob nebo různých společností, které se tímto zabývají. Dohled nad nebankovními úvěry provádí Česká obchodní inspekce. Jejich výhodou je v menší náročnosti na bonitu klienta, bývají tyto půjčky velice oblíbené u sociálně znevýhodněných skupin obyvatel. Zde však vyvstává otázka, zda budou klienti opravdu schopni svým závazkům dostát. A právě na možnost nesplácení často nebankovní poskytovatelé úvěrů spoléhají. Mohou pak inkasovat různé poplatky z prodlení a celková výše, kterou je třeba zaplatit tak může vzrůst až na několiknásobek původní částky [Balabán, 2011].

2.2 Cenová gramotnost

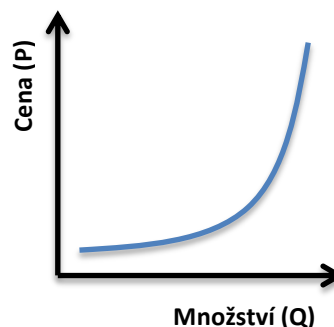
Cenová gramotnost zahrnuje hned několik důležitých součástí jako je nabídka a poptávka, která řídí tržní ekonomiku. Zároveň zde jsou zahrnuty informace týkající se cen, cenové politiky a inflace.

2.2.1 Trh a tržní mechanismus

Když nebudeme chápat trh prostorově (jako místo kde, dochází k prodeji a koupi), ale funkčně, jedná se o vztahy, které vznikají mezi kupujícími a prodávajícími. Nejedná se přitom o vztahy mezilidské, ale tržní. Zajímá nás tedy relace (vztahy), nabídky a poptávky. Tržní mechanismy koordinují velice složitou síť ekonomických relací. Tento mechanismus udává odpovědi na ty nejzákladnější ekonomické otázky. Co? Jak? Pro koho? Jedná se otázky, které se opět vztahují k již zmiňované poptávce a nabídce. O tom „Co?“ se bude vyrábět a prodávat rozhodují sami kupující a tedy poptávka. Za kolik, „Jak?“ a jaké výrobní systémy nebo technologie použít, o tom rozhodují prodejci tedy strana nabídky. A odpověď na poslední otázku „Pro koho?“ se bude vyrábět a kolik toho bude pro společnost potřeba, dávají mzdy, renty a zisky. Poptávka, nabídka a cena. Toto všechno tedy tvoří již zmiňovaný základ tržního mechanismu. Přitom cena je vždy ve specifickém vztahu jak k poptávce, tak k nabídce.

Obr. 2.3 – Křivka poptávky

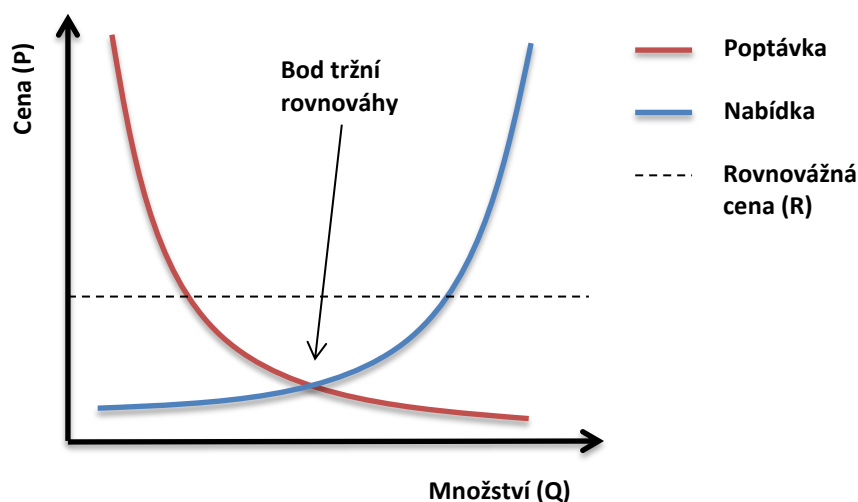

Obr. 2.4 – Křivka nabídky

- Křivka poptávky (Obr. 2.3) zobrazuje množství zboží, které by kupující nakoupili při určité ceně. Platí zde zákon klesající poptávky, kdy v případě vyšší ceny se snižuje poptávka a tedy i množství těchto výrobků na trhu.
- Křivka nabídky (Obr. 2.4) zobrazuje množství zboží, které chtějí výrobci prodávat při různých cenách. Zde platí zákon rostoucí nabídky, kde růst ceny způsobí také nárůst množství zboží na trhu, protože firma získá více peněz a může zvýšit objem výroby.

Poptávka a nabídka může být individuální (poptávka jednoho kupujícího/nabídka jednoho výrobce), dílčí (poptávka všech kupujících po jednom výrobku/nabídka jednoho zboží od všech výrobců) a agregátní (celková poptávka všech kupujících po veškerém zboží/celková nabídka všech výrobců)

Mezi oběma křivkami se nachází tzv. tržní rovnováha. Jedná se o zcela ideální situaci, kdy je poptávka v rovnováze s nabídkou. Nevzniká tedy žádný přebytek nebo nedostatek zboží na trhu.

Obr. 2.5 – Tržní rovnováha

Bod protnutí obou křivek nazýváme rovnovážným bodem. Je to situace kde poptávka a nabídka jsou si zcela rovný. Tento jev však v ekonomice nenastává moc často. Čára R pak představuje rovnovážnou cenu, kolem které ceny na trhu neustále kolísají.

Pokud dojde k poklesu ceny, dojde zároveň i k poklesu množství výrobku na trhu. Poptávka ke koupi vzroste, ale jeho nevýhodnost pro výrobce znamená, že se nebude vyrábět v dostatečném počtu. Vlivem toho dojde k nedostatku zboží na trhu. Následně prodejci cenu zvýší a tím zase dojde ke snížení poptávky. Postupně bude trh kolísat, dokud nedojde k opětovné tržní rovnováze.

Naopak pokud cena vzroste a bude se tedy produkovat i větší množství produktu, pak klesne poptávka a vznikne přebytek zboží na trhu. Opět tudíž dojde ke kolísání ceny až do chvíle rovnováhy.

Pomocí zákonů nabídky a poptávky vznikají ceny nejen pro zboží, ale také pro různé výrobní faktory jako je cena práce (mzda), cena kapitálu (zisk) apod.

Co se týká tržní ekonomiky, je velice důležité zmínit konkurenci. Dokonalá konkurence nastává tehdy, je-li velký počet firem produkujících stejný výrobek nebo službu. Cenu potom udává jen a pouze trh a samotný výrobce nemá na konečnou cenu příliš veliký vliv. Opakem dokonalé konkurence je konkurence nedokonalá, kde existuje jen omezený počet firem produkujících konkrétní zboží a díky tomu může firma značně ovlivnit cenu tohoto výrobku. Nedokonalá konkurence má několik forem. Jednou z nich je monopol, kde je jediný výrobce daného zboží na celém trhu a může tedy určovat cenu a podmínky prodeje sám. Další formou je oligopol, který říká, že existuje malý počet firem se stejným zbožím. Cenu si převážně určují tyto firmy, vždy ale záleží na tom, zda navýšení ceny přijmou všechny tyto společnosti. Obecně se tedy jedná o vzájemnou dohodu na ceně. Poslední formou je monopolistická konkurence, kde je velké množství malých firem ne se stejným, ale pouze s podobným záměrem. Cenu si často určují firmy sami a tak se někdy může stát, že firma dosáhne monopolních zisků. Protože je ale trh velice volný, obvykle se jedná o krátkodobý stav.

Kapitola 2.2.1 zpracována dle zdrojů [Švarcová, 2002], [Balabán, 2011], [Beneš, 1993].

2.2.2 Cena

Cena je peněžní vyjádření hodnoty výrobků a služeb. Měla by vždy zabezpečovat návratnost investic a tvorbu zisku v dlouhodobém horizontu. Výši ceny ovlivňuje struktura trhu, nabídka a poptávka, inflace, vnímání cen zákazníků, postoj konkurenčních firem, sociální struktura obyvatel a mnoho dalšího. Proto se také stává, že jeden výrobek má různou cenu v závislosti na místě prodeje, ročním období nebo doby, po kterou se výrobek na trhu vyskytuje. Cena je proměnlivá, avšak v mnoha situacích ji lze snadno předvídat [Balabán, 2011].

2.2.3 Inflace

Inflace by se dala popsat jako postupné znehodnocování peněz. Jedná se zároveň o roční tempo nárůstu hladiny cen za zboží a služby. Pokud má tedy člověk doma nějaký obnos peněz na nákup, koupí si za ně méně, než v předešlém roce. Primárním dopadem inflace je snížení kupní síly peněz.

2.3 Rozpočtová gramotnost

Zde se seznámíme s informacemi týkajícími se veřejného a státního rozpočtu. Obsahově sem spadají také daně, osobní nebo i rodinný rozpočet a finanční plánování.

2.3.1 Veřejné finance a státní rozpočet

Veřejné finance se soustředí na ekonomicko-peněžní korelace mezi všemi subjekty a státem. Hospodaření vlády je umožněno pomocí rozpočtové soustavy. Finance jsou do rozpočtu získávány prostřednictvím daní, poplatků nebo cel. Tyto finanční prostředky jsou dále rozdělovány, na poskytování veřejných služeb (zdravotnictví, sociální služby) a pro jiné subjekty státu (města, vesnice). Jak je s těmito financemi nakládáno by mělo být zcela transparentní.

Státní rozpočet je jakýmsi finančním plánem, který určuje vláda. Celý tento rozpočet je založen na výši očekávaných příjmů a odhadovaných výdajů. Příjmem jsou například daně, výnosy z celních podílů, pronájem majetku státu, správní a soudní poplatky nebo i pokuty. Naopak výdaje bychom hledali v dávkách důchodového nebo nemocenského pojištění, dávkách státní sociální podpory či v prostředcích určených na úhradu vládních úvěrů [Balabán, 2011].

2.3.2 Rozpočet

Mluvíme-li obecně o seznamu veškerých naplánovaných příjmů a výdajů, jedná se o rozpočet. O něm dále platí, že výdaje mohou být větší než příjmy. V tomto případě dochází ke vzniku schodku (deficitu) v rozpočtu. Stejně tak ale může dojít k přebytku a to tím, že budou převládat příjmy nad výdaji. Můžeme se také setkat s vyrovnanou situací, kdy se míra výdajů a příjmů rovnají. Rozpočet se však netýká jen státu nebo různých institucí. Důležitou roli hraje i v životě všech jednotlivců nebo rodin. I proto je třeba mít na paměti, že kdykoliv může dojít k nějaké nenadálé situaci, která v rozpočtu nemusí být zahrnuta a je dobré s ní počítat.

Například rodina, která žije takříkajíc od výplaty k výplatě, se může uchýlit k často velice nevýhodným půjčkám. To může nastat v případě zdravotních komplikací jednoho z členů, kdy je s výdaji na léčbu spojen někdy až fatální propad příjmů. Vypůjčené prostředky pak není snadné splácet, neboť před vznikem oné nepříjemné události rodině nevznikala žádná rezerva. Může se tedy stát, že rodina bude nucena vzít si další nevýhodnou půjčku na splacení prvního dluhu. Tímto to však končit nemusí a tento cyklus (půjčka na půjčku) může pokračovat dál a dál, až se rodina nakonec ocitne na pokraji

svých finančních možnostech. Taková situace je nazývána jako tzv. dluhová past, která obvykle nekončí „happyendem“, ale spíše exekucemi nebo vyhlášením osobního bankrotu.

Nejedná se samozřejmě jen o hrozbu zdravotní povahy. Může dojít k celé řadě situací jako porucha na důležitých domácích spotřebičích, automobilu nebo k živé události, která způsobí velkou škodu na majetku. Ochranou před takovým nepříznivým koncem, který je zmíněn výše, může být pojištění nebo nějaký druh spoření, který bude automaticky započítáván do výdajů. A i když bude modelová rodina fungovat na stejném principu, tj. „od výplaty k výplatě“, nebude docházet k tak fatálním následkům.

Příjmy a výdaje domácnosti

Příjmy domácnosti jsou finanční prostředky, které získávají její členové. Nejčastěji se jedná o čistý příjem pocházející ze závislé nebo nezávislé činnosti (tedy ze zaměstnání či podnikání). Může se také jednat o příjmy sociální, například přídavky na děti, podpora v nezaměstnanosti, rodičovský příspěvek atd. Dalším příjmem jsou stipendia, připsání čerpané půjčky nebo příjmy reziduální (pasivní) z pronájmů a úroky z vkladů.

Prostředky, které slouží na zabezpečení chodu domácnosti a další potřeby jejích členů jsou výdaje. Příjmy jsou omezeny a díky tomu dochází k omezení možných nákladů. Obecně o nákladech můžeme říci, že jsou neomezené, protože jich může být nesmírně mnoho. Obvykle se lidé snaží dojít k postupné regulaci nákladů a to buď jejich snížením, nebo navýšením příjmů. Náklady lze snížit například jednoduchým výběrem. Koupím nové auto nebo pojedu na dovolenou. Investuji do kryptoměny nebo nakoupím akcie. Celkově se výdaje dají shrnout do sedmi kategorií, mezi které patří náklady na běžnou potřebu (potravin, hygiena, léky apod.), náklady na bydlení (nájem, voda, popelnice, telefon apod.), vzdělání a zábava (koníčky sport, dovolená apod.), ochrana (pojištění), spoření, dluhy a ostatní výdaje. Dovolené a některé druhy pojištění jsou často jednorázovými výdaji v kalendářním roce, proto je dobré rozpočítat jejich podíl na měsíce a zahrnout je tak do pravidelných měsíčních nákladů. Tyto jednorázové roční náklady můžeme pak v měsíčních podílech kumulovat až do jejich splatnosti. Je ale dobré umístit je na místo s vysokou likviditou aby nevznikl problém s jejich nedostupností.

Jak vytvořit rodinný rozpočet?

Pro takové plánování je dostupná celá řada různých webů a programů. Lze si však i vystačit jen za pomoci tužky a papíru, popřípadě kalkulačky.

Počáteční fáze je, dle zdroje [Finanční vzdělávání, 2016], analýza všech předpokládaných příjmů a výdajů domácnosti. Je zapotřebí co nejlépe zmapovat, jaké výdaje měla rodina za poslední období. Pro tento případ může velice dobře posloužit i výpis z běžného účtu. Zde totiž můžeme poměrně snadno dohledat všechny odchozí i příchozí platby, a pokud pro platbu používáme debetní kartu namísto hotovosti, můžeme i jednoduše rozdělit jednotlivé segmenty zboží. Po sepsání výdajů je ještě potřeba je seřadit od pevných a nejdůležitějších výdajů (nájem, voda, elektřina, splátky, internet atd.) až po ty méně důležité nebo zbytečné (oblečení, služby, koníčky apod.). Jestliže je tvořen měsíční plán, který bude sloužit na období jednoho roku a déle je potřeba rozpočítat jednorázové roční platby mezi měsíce. Při tvoření rozpočtu je ale nutné nedostat se do mínusu, protože něco takového není možné dlouhodobě finančně udržet. Vždy je lepší, když na konci měsíce bude vznikat spíše nějaká nevyužitá rezerva.

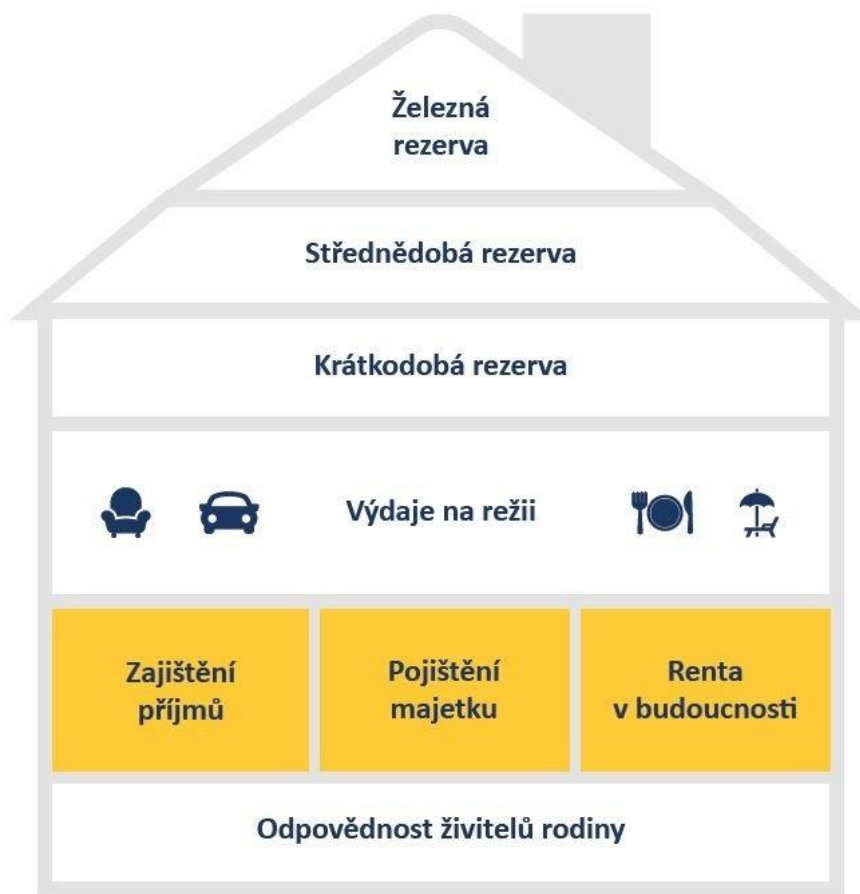
Další fází je zavedení a svědomité dodržování evidence příjmů a výdajů. Rozpočet by měl být dostatečně realistický, abychom se podle něj mohli řídit a dál s ním pracovat. Ne vždy je však možné plán dodržet a je proto dobré, jak už je zmíněno výše, mít připravenou nějakou rezervu. Utratit zbylé peníze je pro mnohé jednodušší než řešit vzniklý deficit. Proto by se tvorba rezervy měla automaticky započítávat do běžných nákladů.

Třetí fáze už spočívá pouze na „ovládnutí“ financí. To jak moc budeme cílevědomí v řízení výdajů, je zcela klíčové. Kam odcházejí a jak pracují naše peníze, by měl vědět každý dospělý člověk. Obecně je také potřeba počítat s tím, že rozpočet se musí čas od času revidovat. Naše výdaje i příjmy se mění, proto je lepší udělat přepočten alespoň každý půlrok.

Kapitola 2.3.2 je zpracována dle zdrojů [Finanční vzdělávání, 2016], [Balabán, 2011], [Nahodil, 2009].

2.3.3 Finanční plánování

Každý člověk má určité touhy, sny nebo cíle a právě finanční plánování může k těmto snům dopomoci. Cílem takového plánování je ideální rozložení příjmů a výdajů, a zároveň rozumné nakládání s volnými finančními prostředky, které mohou do budoucna sloužit právě pro splnění životních cílů. Finanční plánování je tedy dlouhodobějšího charakteru než třeba rozpočtové plánování. Lépe pochopit tuto problematiku pomůže finanční domeček.

Obr. 2.6 - Finanční domeček [Jasný, 2020]

Na finanční domeček lze nahlížet stejně jako na jakýkoliv reálný dům. Přirozeně je tedy potřeba začít od základů. Proto je v dolním úseku zmíněna odpovědnost. Jedná se o finanční odpovědnost každého z rodiny, kdo se finančně podílí na chodu domácnosti.

Hned nad odpovědností jsou zmíněny tři základní pilíře, které jsou z hlediska finančního plánování velice důležité. Jejich důležitost spočívá v ochraně před nepříznivými finančními důsledky. Zajištěním příjmů je míněno například životní nebo úrazové pojištění. Takováto ochrana je významná pro případ výpadku příjmů z důvodu nemoci, zranění, nebo i úmrtí v rodině. V případě úmrtí živitele rodiny, která má navíc třeba hypoteční úvěr, může být takový výpadek příjmů pro zbytek členů kritický. Tento segment tedy chrání před katastrofickými následky takovýchto situací.

Dalším pilířem je ochrana majetku. Je celá řada situací, které mohou rodinu připravit o střechu nad hlavou a tím i o úspory na jejich sny a cíle. Pojištění majetku je ale třeba uzavírat s rozvahou. Pojistná částka, na kterou dům nebo byt pojistíme, by měla vždy odpovídat realitě. Jedná se o částku, za kterou bychom dům znovu celý postavily, proto je dobré pojistku čas od času zrevidovat, stejně jako je tomu u rozpočtu. Pokud si tedy řekneme, že například při vyhoření domu v hodnotě čtyř milionů nám postačí dva miliony a koupíme menší byt na dožití, je třeba mít na paměti, že pojišťovna může uplatnit tzv. podpojištění majetku. Z toho důvodu, že dům v hodnotě čtyř milionů byl pojištěn na dva miliony, nám bude vyplaceno snížené pojistné plnění. V tomto případě bychom dostali jeden milion, protože pojištění majetku bylo o polovinu nižší než realita, tudíž nám pojišťovna vyplatí o polovinu menší pojistné plnění.

Posledním základním pilířem je renta v budoucnosti. Tímto je myšleno zajištění na penzi. I přesto, že stát se o seniory stará, nemusí být důchodová renta vždy dostačující. Pokud je člověk zvyklý na určitý standard a v důchodu spoléhá pouze na stát, jeho životní úroveň může snadno a rychle klesnout. Velká část lidí si ale důchodový věk představuje úplně jinak. A právě proto, že už člověk nebude muset pracovat, spousta cílů a snů je odkládána právě na toto životní období. Je dobré se na to tedy připravit. Můžeme využít hned několik forem investic. Jednou z možností jsou například investiční fondy, kde si klient sám vybírá investiční strategii (viz kapitola 2.1.5).

Stejně tak je možné využít doplňkové penzijní spoření (dále jen DPS), které je navíc podporováno státními příspěvky (Tab. 2.1) a je možností i daňových odpočtů (Tab. 2.2). Zde je také možnost výběru investiční strategie. Minimální výše příspěvku účastníka je sto korun. Zároveň může přispívat zaměstnavatel a to až do 50.000 Kč ročně s osvobozením od zdravotního i sociálního pojištění.

Příspěvek účastníka (Kč)	Příspěvek státu (Kč)
300	90
400	110
500	130
600	150
700	170
800	190
900	210
1000 a více	230

Tab. 2.1 - Státní příspěvek DPS

Účastník může každý rok odečíst až 24.000 Kč ze základu daně. S daňovými odpočty je možné začít jakmile roční příspěvek aktéra přesáhne 12.000 Kč [Asociace penzijních společností ČR, 2021].

Příspěvek účastníka (měsíčně Kč)	Příspěvek státu (měsíčně Kč)	Daňová úspora (ročně Kč)	Celkem (ročně Kč)
300	90	0	1080
1000	230	0	2760
1500	230	900	3660
2000	230	1800	4560
3000 a více	230	3600	6360

Tab. 2.2 - Daňové zvýhodnění a celkový roční zisk DPS

Nad těmito třemi pilíři jsou znázorněny výdaje na režii. Zde, jak obrázky napovídají, jsou zahrnuty náklady na bydlení, stravu, dovolené, zábavu apod. Hned nad

nimi je místo pro krátkodobou rezervu. Taková rezerva může dobře posloužit například při poruše pračky, lednice nebo pro jiné možné mimořádné náklady. Obecně se při tom uvádí, že taková rezerva by měla tvořit přibližně trojnásobek průměrného měsíčního příjmu.

Dalším a již střešním bodem je středně dobá rezerva. Právě ta nám může dopomoci ke splnění našich snů a cílů. Jestliže jsou kvalitně zabezpečeny všechny předchozí body, tuto rezervu můžeme tvořit opravdu na cokoliv. Třeba na vysněnou cestu kolem světa, úplně nové auto nebo pro budoucí zajištění našich dětí. Jestliže nám stále ještě zbývají nějaké finanční prostředky, je možno je využít jako železnou rezervu. Pro tuto rezervu může posloužit například koupě nemovitostí, investice do šperků nebo drahých kamenů. Jedná se tedy o zdroje s horší likviditou, které lze v případě nutné potřeby zpeněžit.

Splnění většiny budoucích finančních cílů je závislé na vytvoření dostatečných finančních rezerv. Díky finančnímu plánování a dodržování osobního či rodinného rozpočtu, lze peněžní prostředky využít co nejefektivnějším způsobem, a tudíž je snadnější těchto cílů dosáhnout.

3 Následky finanční negramotnosti

Díky finanční gramotnosti, často i negramotnosti, můžeme pozorovat celou řadu rozdílů mezi lidmi. Lidé jsou díky finanční negramotnosti vystavováni hrozbě předlužení a následně také sociálnímu vyloučení. Protože je těžké přijmout vlastní finanční krach a následkem toho i sociální úpadek, objevují se sociálně patologické jevy, které mají z pohledu aktéra alespoň částečně zamezit nepříznivému konci. [Ministerstvo financí ČR, 2014]

3.1 Předlužení a koho se týká

Předlužení se týká lidí, kteří nejsou schopni plnit své finanční závazky. Často se to týká osob, které jsou nějakým způsobem sociálně znevýhodněné nebo mají nízkou finanční gramotnost. Ve společnosti jsou tito jednotlivci nebo i celé skupiny poměrně snadno rozeznatelné. Může se jednat o lidi, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní, příslušníky různých etnických menšin nebo lidí, kteří mají nějaký zdravotní handicap. K předlužení mohou být náchylní i lidé s nějakou závislostí například na alkoholu nebo drogách. Pokud se v rodině, kde se vyskytuje více nepříznivých aspektů, nacházejí děti, i u nich může dojít k postupnému znevýhodnění vůči společnosti.

Velkým problémem je také snadná dostupnost úvěrů a ochota domácností žít na dluh. Dluhy se snadno kumulují z různých pokut, neplacení výživného nebo i z nedostatku financí na bydlení. Vlivem většího počtu menších dílčích dluhů se některé domácnosti ocitnou v dluhové pasti a předlužení s navazující chudobou je tak nevyhnutelným následkem [Balabán, 2011].

3.2 Sociálně patologické jevy

Sociálně patologické jevy jsou všeobecně popisovány jako negativní a nežádoucí odchylky od sociálních, morálních i právních norem společnosti. Pojem sociální patologie zavedl britský sociolog a filosof Herbert Spencer jako obdobu biologických onemocnění. Často je tento pojem nahrazován jako sociální deviace [Balabán, 2011].

Sociální patologie se zabývá takovými lidmi, kteří projevují nějaké sociálně patologické jevy. Mezi tyto jevy se řadí například různé druhy závislosti (alkohol, drogy, gambling, ...), kriminalita (krádeže, vraždy), vandalismus, záškoláctví a další.

Příčinou těchto jevů může být mimo jiné i úroveň finanční vzdělanosti. Na základě špatného hospodaření s penězi se lidé ocitají v situacích, kdy už nevidí cestu ven.

Kriminální činnost se tak pro tato jedince stává jediným možným východiskem [Fischer, 2014].

3.3 Exekuce

Finanční vzdělávání má tvořit jakousi prevenci proti předlužení a možnými exekucemi. Exekuční řízení je vedeno proti dlužníkům, kteří své závazky dlouhodobě nesplácejí. Dochází při tom k zabavení a prodeji movitého i nemovitého majetku dlužníka. Zároveň může dojít ke ztrátě práva nakládat s osobním bankovním účtem. Příchod exekutora do domácnosti však nesouvisí jen se ztrátou majetku nebo srážkami ze mzdy. Důležitou roly zde hraje také stres, který nepůsobí jen na samotného dlužníka, ale i na jeho rodinu včetně dětí. A právě u dětí dlužníků se jedná o veliký problém. Děti mohou často cítit bezmoc a ztrátu jistoty. Často se také za své rodiče stydí a dostávají se do sociální izolace od svého kolektivu. Může docházet i k jejich odsuzování okolím nebo k šikaně. Tím vším se pak posouvá hranice sebevědomí níž a níž. Potomci rodičů s exekucí mají často sklony k nedůvěře k systému a autoritám, čímž se zvyšuje riziko, že budou v budoucnu projevovat některé z výše uvedených sociálně patologických jevů [Balabán, 2011].

Dle Exekutorské komory ČR v roce 2020 klesl počet nově zahájených exekucí téměř o pětinu (18 %), oproti předchozímu roku. Celkem došlo k zahájení 407 694 nových exekučních řízení, což je nejnižší číslo za posledních jedenáct let. Viceprezident Exekutorské komory ČR Jan Mlynarčík však k situaci dodává, že na této skutečnosti může mít významný podíl soudobá epidemiologická situace. Vláda ČR na základě onemocnění COVID-19 částečně omezila provádění exekucí, což i negativně ovlivní všechny čekající věřitele [Exekutorská komora ČR, 2021]. Jelikož se ale koronavirus začal šířit až koncem roku 2019 a v Česku se objevil na začátku roku 2020, můžeme usuzovat, že počet exekucí přirozeně klesá i bez přítomnosti pandemie. V roce 2011 bylo evidováno 936 219 nových exekucí a oproti tomu v roce 2019 jich bylo jen 499 512. Pokles je značný a jedná se téměř o polovinu i bez významného ovlivnění pandemií.

3.4 Sociální vyloučení

Jedná se o stav, kdy je jedinci nebo celé skupině zamezen přístup k příležitostem, pozicím nebo zdrojům, které jsou nebytné pro zapojení do sociálních aktivit majoritní společnosti. Postupně dochází k oddělování jednotlivců či skupin od společnosti až na samý okraj (marginalizace) nebo zcela mimo ni (exkluze).

Důsledkem sociálního vyloučení je například to, že se lidé mohou ocitnout v domě se zhoršenou kvalitou bydlení (špatné hygienické podmínky, nedostatečné vybavení, ...), nebo přímo na ulici. Výjimkou není ani fakt, že velká část takových lidí má problém sehnat zaměstnání. Důvodem může být například nízká kvalifikovanost zájemců, kteří dále žijí převážně ze sociálních dávek nebo příležitostných, neodborných brigád. Co se týká dětí, je toto téma velice citlivé, protože jsou to právě děti, které musí být denně (v rámci povinné školní docházky) konfrontovány ohledně odlišného stylu života. Často se nesečkávají s přílišnou popularitou mezi ostatními dětmi, ale spíše naopak bývají terčem posměchu nebo dokonce šikany. Je tedy potom na školách aby před podobnými situacemi nezavírali oči. V rámci sociálního vyloučení je také větší míra výskytu sociálně patologických jevů než ve zbytku společnosti. Kriminalita a nelegální jednání nemusí být vždy vnímáno jako něco negativního nýbrž jako běžný způsob obživy. Lidé žijící v těchto podmínkách jsou zvyklí, že se o ně nikdo příliš nezajímá a tudíž mají dojem, že se jich nějaké právní postihy vůbec netýkají.

Takovéto skupiny obvykle tíhnou ještě k větší míře zadlužení a následně vznikají veliké náklady i celé společnosti. Jedná se převážně o náklady na prevenci a řešení kriminality, náklady na výchovu dětí odebraných z rodin pro nedostatečné ekonomické a sociální zajištění, náklady na sociální dávky a další [Ministerstvo vnitra ČR, 2018].

4 Finanční gramotnost v České republice a ve světě

Česká republika zavedla finanční vzdělávání jako jedna z prvních zemí světa. Na středních školách se začalo finančně vzdělávat od roku 2009 a na školách základních od roku 2013. Vše se odvíjelo od standardu finanční gramotnosti [Ministerstvo financí ČR, 2017], který určoval, na jakou úroveň znalostí by se měli děti v určitých fázích studia dostat.

V roce 2008 vznikla v rámci OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organisation for Economic Co-Operation and Development) mezinárodní skupina pro finanční vzdělávání do které se zapojuje mnoho zemí světa.

Dle Výzkumného pedagogického ústavu [Výzkumný ústav pedagogický, 2011] Slovensko svůj Národní standard finanční gramotnosti schválilo v roce 2009. Ještě rychlejší byl Nový Zéland, který zapojil do svých školních osnov finanční gramotnost již roku 2007. Následně (v roce 2011) takové učení začlenila i kanadská provincie Ontario. Největší důraz na FG je však kladen v Lucembursku, kde žáci mohou ukončit své základní vzdělání pouze tehdy, když úspěšně splní test finančních znalostí v centrální národní bance [Ministerstvo financí ČR, 2019].

4.1 Strategie finančního plánování

V České republice došlo 13. ledna 2020 ke schválení Národní strategie finančního plánování 2.0 (dále jen NSFP 2.0) Tato strategie [Ministerstvo financí ČR, 2019] byla zpracována Ministerstvem financí a pracovní skupinou pro finanční vzdělávání a následně schválena vládou České republiky. Nahrazuje stávající strategii z roku 2010 a celkově je zaměřena na to, kam se má v budoucích letech takové vzdělávání posunout. Záměr nové strategie je jasný. Posílit a celkově zlepšit finanční gramotnost v celé republice. Jak už je zmiňováno výše, finanční gramotnost je zcela nezbytná jako ochrana před exekucemi, chudobě a vlivem toho i možnému sociálnímu vyloučení.

V projektu je zmíněno, že v roce 2015 proběhlo měření úrovně finanční gramotnosti, podle které je 64 % respondentů finančně nezodpovědných a je proto prioritou zaměřit se na zlepšení. Celkově má dobrá finanční znalost jednotlivců vliv na mnoho dalších aspektů společnosti. Pokud pomineme prospěch v domácnosti, který přispívá k lepšímu finančnímu rozhodování, zdatnější orientaci ve finančních produktech nebo úspěšnější kontrole nad rodinným rozpočtem, kvalitní finanční gramotnost má také

dobrý vliv na celý finanční trh, ekonomiku a stát jako takový. Snižuje se tím počet sporů, protože se klienti mohou odpovědně rozhodnout co je a co naopak není výhodné. Snižuje se míra zadluženosti, počet exekucí a počet lidí, kteří jsou závislí na státních sociálních dávkách. Pozitivní vliv je v rámci této strategie tedy nepopíratelný.

Stát se nově zaměřuje také na sociálně ohrožené skupiny, seniory a na lidi, kteří zajišťují pomoc právě těmto skupinám obyvatelstva jako jsou například sociální pracovníci, policisté nebo zaměstnanci na úřadech práce. Zaměření tedy není jen na děti, ale i na dospělou část populace. Je také podstatné poskytnout finanční vzdělávání lidem, kteří jej budou poskytovat dále, jako například učitelé na školách. NSFP 2.0 těmito kroky nadále usiluje o zlepšení znalostí dětí a mládeže na základních a středních školách. Cílovou úroveň finančních znalostí je Standard finanční gramotnosti, který je zaměřen na základní a střední školy. Tento standard [Ministerstvo financí ČR, 2017] byl aktualizován roku 2017 a je dostupný na stránkách Ministerstva financí (MF).

Důležitá část strategie se věnuje i vztahu mezi poskytovateli vzdělávání a jejich příjemci. Tato oblast je nazývána jako dvoupilířová struktura finančního vzdělávání. Protože je důležité přistupovat k dětem i k dospělým odlišným způsobem vznikly dva základní pilíře, kde se každý z nich věnuje jedné ze skupin. První je zaměřen na počáteční finanční vzdělávání, tedy spíše na děti a studenty. V tomto sektoru hraje významnou roli stát, který prostřednictvím základních, středních a dále i vyšších odborných a vysokých škol vzdělává mládežnické obyvatelstvo. Toto vzdělávání má na starost především Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a MF. Druhý pilíř zahrnuje další finanční vzdělávání jiných cílových skupin obyvatel jako například již zmiňované znevýhodněné skupiny obyvatel (senioři, nezaměstnaní, lidé se závislostí na státních dávkách), ale také pracovníky státu (policisté, sociální pracovníci, ...) a pedagogy. Oproti prvnímu pilíři zde má hlavní odpovědnost nejen MŠMT a MF, ale také Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a Ministerstvo vnitra (MV).

4.2 Měření finanční gramotnosti Ministerstvem financí ČR

MF provedlo měření finančních znalostí na občanech České republiky již třikrát. Poprvé to bylo roku 2010 poté roku 2015. Poslední průzkum byl uskutečněn roku 2020 [Ministerstvo financí ČR, 2020]. Výzkum se vždy zaměřoval na občany plnoleté, tzn. 18+ let a ke sběru dat byl použit systém CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing), což znamená osobní dotazování pomocí počítače.

Tento výzkum ukázal, že Češi mají vcelku dobrý přehled o dostupných produktech finančního trhu. Devadesát procent obyvatel využívá běžný účet a okolo padesáti procent využívá také účet spořicí. Od roku 2010 stále roste počet osob využívající internetové bankovníctví a v posledním prováděném průzkumu v roce 2020 vyšlo najevo, že jej využívají už téměř tři čtvrtiny dospělých lidí. Ve zprávě je také uvedeno, že 48 % respondentů má dobré až vysoké znalosti FG, zbývající část (52 %) na horší až špatné úrovni. Data z tohoto výzkumu dále používám ke srovnání s vlastním dotazníkovým šetřením.

4.3 Program pro mezinárodní hodnocení studentů

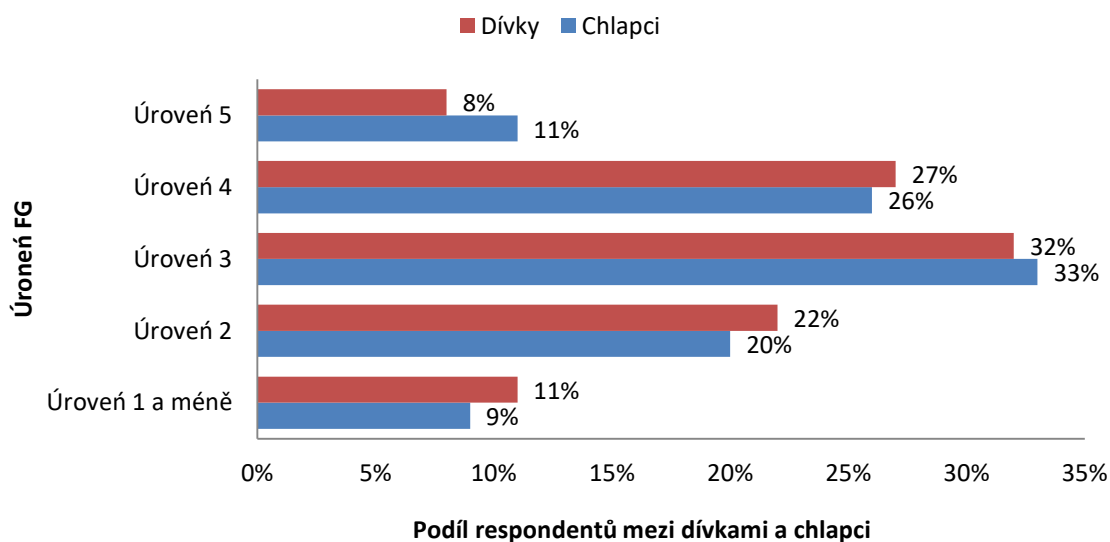
Mezi další šetření znalostí FG se řadí také Mezinárodní výzkum PISA (Programme for International Student Assessment) [OECD - Better Policies for Better Lives, 2021] jehož český překlad je Program pro mezinárodní hodnocení studentů. Projekt PISA vznikl v roce 1997 a jeho první šetření bylo uskutečněno o tři roky později. Je pořádán OECD a v ČR je projekt pořádán Českou školní inspekcí [Česká školní inspekce, 2020]. Výzkum je prováděn každé tři roky a pokaždé je zaměřen na jednu ze zvolených oblastí. Nejedná se tedy pouze o znalosti FG, ale i o znalosti jako je čtení, matematika nebo přírodověda. Důležité je také zaměření výzkumu, které cílí pouze na žáky a studenty ve věku 15 let. Díky těmto výzkumům se jednotlivé státy snaží zachytit pozitiva i nedostatky ve vzdělávacím systému a následně vyvozují určité snahy o nápravu či zlepšení.

Poslední PISA výzkum, který se týkal FG byl uskutečněn 2012 a jeho výsledky jsou prezentovány Českou školní inspekcí roku 2014 [Česká školní inspekce, 2014]. Dle zprávy školní inspekce se výzkumu účastnilo celkem osmnáct zemí světa. Jednalo se tedy například o Chorvatsko, Lotyšsko, Austrálii, Francii, Nový Zéland, Izrael, Polsko, USA a další včetně ČR. Ve všech testovaných státech se účastnilo okolo 29 000 žáků a studentů a z toho 1 207 bylo žáků českých. Výběr žáků byl náhodný, ze 43 patnáctiletých dětí bylo pro test vybráno jen 8. Celkem se v rámci ČR zapojilo do projektu 288 škol.

Součástí testu byly čtyři části, z nichž dvě se týkaly FG a zbylé dvě čtení a matematice. Cílem bylo tady nejen zjistit úroveň znalostí, ale také odhalit souvislosti a propojenost s matematickými a čtecími schopnostmi. Hodnocení se následně dělí do pěti úrovní podle bodové úspěšnosti.

V tomto šetření z roku 2012 si nejlépe vedla Šanghaj s průměrným výsledkem 603 bodů, Belgie a Estonsko. Nejhůře na tom naopak byla Kolumbie s 379 body, Itálie a Slovensko.

Česká republika se umístila na místě šestém s průměrným výsledkem 513 bodů, což je umístění, které se řadí do nadprůměru oproti ostatním testovaným zemím. Navzdory celkovému dobrému výsledku však 2,5 % dětí nedosáhlo ani na nejnižší úroveň FG a spadají tak do skupiny s téměř nulovou znalostí finančního sektoru. Největší počet (33 %) českých žáků dosáhlo úrovně číslo tři. Jedná se o úroveň, kde je znalost lepší než jen základní a děti jsou schopny lepších finančních propočtů nebo mají lepší orientaci ve finančních produktech a jsou schopni řešit složitější finanční problémy. Také jsou schopni zvažovat důsledky svých rozhodnutí. Matematika a další početní dovednosti se ukazují jako zásadní faktory ovlivňující úroveň FG. Naopak čtenářské dovednosti u českých dětí, gramotnost výrazně neovlivňují. I přes to, že v ČR dochází k zavedení výuky FG až roku 2013, se v době výzkumu PISA 2012 zjistilo, že nějakou formou této výuky prošlo až 83 % žáků. Díky tomuto výsledku se tak ČR řadí hned na druhé místo v zapojení FG do výuky. Obecně se dá říci, že podíl chlapců a dívek, kteří dosáhly jednotlivých úrovní FG je téměř vyrovnaný.

Obr. 4.1 - Podíl chlapců a dívek na gramotnostních úrovních v ČR

Z grafu (Obr. 4.1) je patrné jak málo se liší podíl dívek a chlapců v určitých, dosažených úrovních přičemž úroveň 1 a méně značí velice špatnou, až žádnou znalost FG a úroveň 5 naopak vyznačuje nejlepší možnou znalost FG.

Podle MF [Ministerstvo financí ČR, 2020] projekt PISA zaměřený na finanční gramotnost opět probíhá od října 2018 do prosince 2023. A právě tento výzkum ukáže, zda státní změna ve výuce z roku 2013 přinese své ovoce.

5 Vlastní průzkum

V rámci této bakalářské práce jsem provedla vlastní dotazníkové šetření. Mojí cílovou skupinou, jak už napovídá název celé práce, jsou studenti Univerzity Hradec Králové, kteří aktuálně studují první ročník bakalářského studia. Tuto skupinu jsem pro výzkum zvolila z důvodu, že při vstupu na vysokou školu se většina studentů již osamostatní úplně nebo se na tuto změnu začnou neodkladně připravovat. Studenti musí již činit svá vlastní finanční rozhodnutí, kterým nepochybně bylo i studium na vysoké škole. A protože je to pro mnohé studenty velká finanční změna, rozhodla jsem se zmapovat, s jakými znalostmi do tohoto světa vstupují.

Protože mě zajímá úroveň FG v širší souvislosti, rozhodla jsem se zvolit dvě následující hlavní výzkumné otázky (HVO).

HVO1: Je úroveň finančních znalostí studentů UHK v prvním ročníku odlišná od ostatních občanů ČR?

HVO2: Má na úroveň finanční gramotnosti vliv, zda respondent vyrůstal s oběma rodiči?

5.1 Metodika výzkumu

Pro téma finanční gramotnosti jsem zvolila kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření. Takový to způsob sběru dat je dle [Disman, 2018] nejvíce vhodný. Avšak vzhledem k onemocnění COVID-19, které bylo v době sběru dat na závažné úrovni, jsem nakonec namísto listinné formy dotazníků zvolila on-line prostředí, které sice nezajišťuje vysoké procento návratnosti, ale na druhou stranu mají respondenti možnost vyplnit jej kde a kdy chtějí. Je proto větší předpoklad, že budou odpovídat pouze na základě vlastních úsudků a nikoliv úsudků svých spolužáků, jako by tomu mohlo být například, kdyby dotazník vyplňovali v rámci vyučování.

Dotazník byl šířen pomocí studijní referentky sociologické katedry UHK a také prostřednictvím sociálních sítí. V rámci sociálních sítí bylo osloveno hned několik skupin, kde byli členy převážně nebo alespoň z části studenti prvních ročníků Univerzity Hradec Králové.

Celý dotazník byl anonymní a studenti vyplňovali pouze několik základních avšak pro můj výzkum zásadních otázek. Kromě věku, pohlaví nebo aktuálně studovaném oboru

jsem se také snažila lépe zmapovat jejich životní situaci. Jak už je jasné z HVO1 a HVO2 zjišťovala jsem také informace týkající se sourozenců, rodiny, apod.

Ačkoliv se dotazník zakládá hned z několika částí, byl pro studenty dostupný jako celek, kde docházelo k postupnému vyplňování jednotlivých segmentů. Abych předešla předčasnému ukončování nebo nedokončování dotazníku, bylo možné většinu otázek přeskočit a nechat je jako nezodpovězené nebo byla uvedena možnost neutrální odpovědi.

Otázky v dotazníku jsou jak s jednou správnou odpovědí tak se dvěma a více správnými odpověďmi. Zároveň bylo dbáno na to, aby respondent jasně tyto dva typy otázek od sebe rozeznal. V segmentech otázek, která se věnují finančnímu plánování a aktuální finanční situaci respondentů, lze u vybraných otázek zaškrtnout políčko „*Jiné*“ a doplnit tak odpověď dle vlastních potřeb.

5.2 Výběr a skladba otázek

Jelikož budu následně výsledky svého výzkumu porovnávat s výzkumem, který provádělo Ministerstvo financí ČR roku 2020 [Ministerstvo financí ČR, 2020] je část otázek čerpána právě z tohoto výzkumu. Další část otázek je čerpána z Akademie České asociace pojišťoven [Akademie Česká asociace pojišťoven, 2020], kde jsou dostupné otázky pro splnění zkoušek odborné způsobilosti makléřů, pojišťovacích zprostředkovatelů, hypotečních specialistů a dalších. I když se můj výzkum zaměřuje na studenty, kteří před nedávnem dokončili středoškolské vzdělání, není mým cílem zjistit, zda mají znalosti jen na úrovni Standardu finanční gramotnosti [Ministerstvo financí ČR, 2017]. Je pro mě důležité zda díky přechodu na vysokou školu již své znalosti rozšířily o něco více.

Jak už je výše zmíněno, dotazník je členěn celkem do pěti skupin otázek. Vždy po vyplnění jedné skupiny se otevírá skupina další až do vyplnění celého dotazníku. Hned v první fázi jsem pokládala otázky týkající se profilu respondentů a otázky které lépe pomohou rozdělit respondenty do skupin.

V další fázi se zaměřuji především na finanční plánování a tvorbu rozpočtu. Za důležité považuji otázky, nad kterými musejí respondenti přemýšlet. Takovou otázkou je například zodpovězení finančních cílů. Protože není možné vybrat všechny nabízené odpovědi, respondent musí zvažovat, čemu dává největší prioritu.

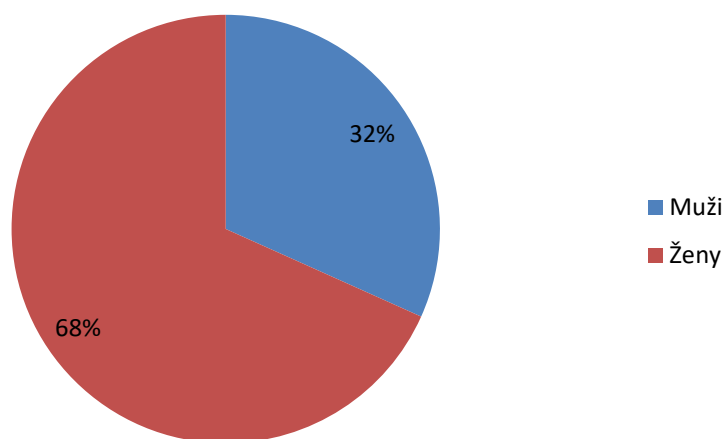
Po zodpovězení otázek ve druhé části následují dva soubory otázek, které mají za úkol přiblížit aktuální finanční situaci respondenta a jeho chování z hlediska tvorby

rezervy. Zde se tedy jedná o otázky, které jsou zcela individuální a jejich odpovědi se liší podle preferencí.

V poslední části jsou otázky, které obsahují správné a špatné odpovědi. Jedná se o to, zda mají respondenti nějaký všeobecný přehled ze světa financí. Otázky se týkají investic, úvěrů nebo penzí. Všeobecně se jedná o otázky, na které je dobré znát a díky kterým se lidé mohou snáze vyvarovat špatným finančním rozhodnutím.

5.3 Profil respondentů

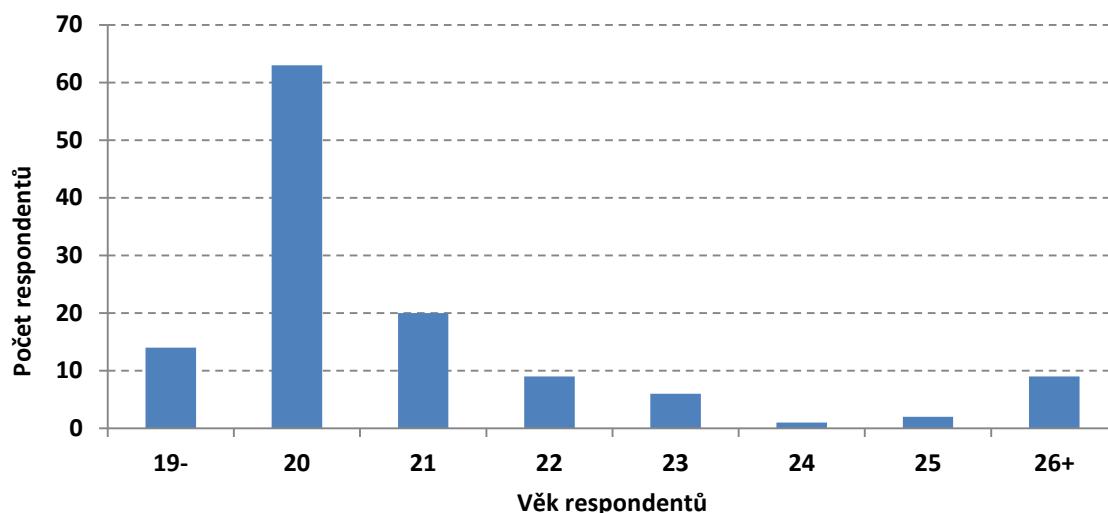
Výzkumu se zúčastnilo celkem 123 studentů Univerzity Hradec Králové, kteří v průběhu sběru dat studovali první ročník bakalářského studia. Poměr zastoupení mužů a žen byl značně nevyrovnaný, jak je patrné z grafu (Obr. 5.1). Z celého vzorku (N=123) se ženy podílely 68 % (N=84) a muži tvořily zhruba jednu třetinu vzorku, tedy 32 % (N=39).

Obr. 5.1 - Účast mužů a žen podílejících se na výzkumu

Podobné rozložení, jako tomu je v případě pohlaví, se vyskytuje i u bydliště respondentů. Jedna třetina všech studentů uvedla, že žijí na vesnici. Zbývající dvě třetiny se zařazují do kolonky „Město“.

Věkové rozložení celého vzorku (Obr. 5.2) je dle očekávání velice přiléhající ke věku dvaceti let. Protože se výzkum prováděl pouze na studentech ve stejném ročníku, je pochopitelné, že více jak polovina všech dotazovaných studentů je ve stejném věku (20 let) a jen malá část je starší věku 25 let (9 respondentů). Všichni starších pětadvaceti let dále odpovídali, že nemají prezenční formu výuky, ale buď distanční nebo kombinovanou.

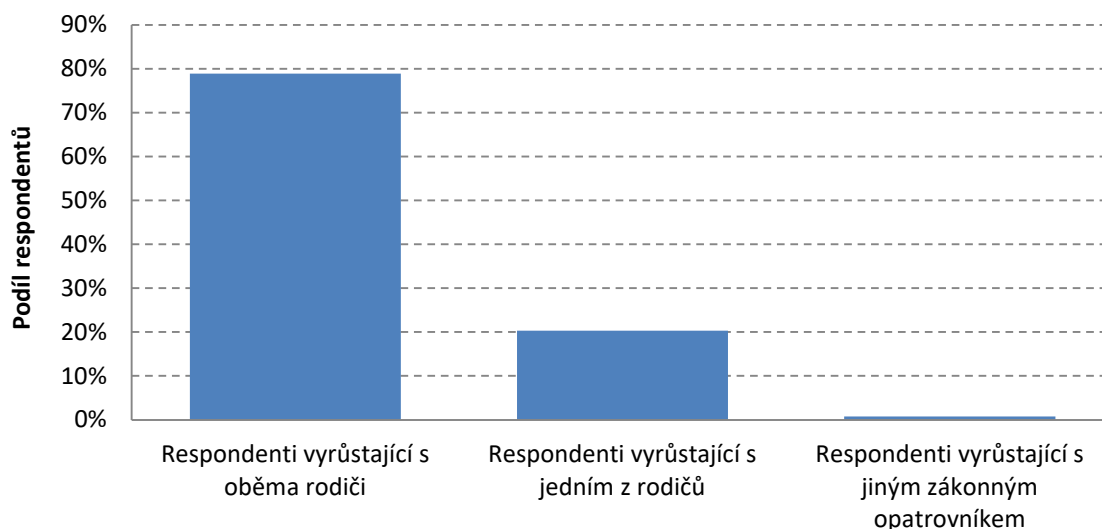
Obr. 5.2 - Věkové rozložení respondentů

Dalším zajímavým zjištěním je fakt, že více jak 20 % (N=25) dotazovaných vyrůstalo jen s jedním z rodičů. Téměř 80 % pak vyrůstalo v kompletní rodině a pouze jeden respondent uvedl, že nevyrůstal ani s jedním z rodičů, nýbrž s jiným zákonným zástupcem či opatrovníkem.

	Počet respondentů	
Respondenti vyrůstající s oběma rodiči	97	78,9 %
Respondenti vyrůstající s jedním z rodičů	25	20,3 %
Respondenti vyrůstající s jiným zákonným opatrovníkem	1	0,8 %

Tab. 5.1 - Dělení respondentů podle toho, s kým vyrůstali

Tuto tabulku dále využívám pro hledání souvislosti s úrovní FG. Jelikož jsou informace v tabulce (Tab. 5.1) zcela zásadní pro zodpovězení mé otázky (HVO2), pro lepší představu přikládám i následující grafické zobrazení (Obr. 5.3).

Obr. 5.3 - Dělení respondentů podle toho, s kým vyrůstali

Jedna z informací, která se mi jevila jako značně zajímavá je i to, zda mají moji respondenti sourozence či nikoliv. Z výzkumu následně vyplynulo, že z celého vzorku je pouze 14 jedináčků. I navzdory malému počtu dotazovaných, kteří nemají sourozence, se v pozdější části práce pokusím srovnat tuto skutečnost s úrovní FG. Předpokládám totiž, že studenti, kteří sourozence nemají, musí býti z hlediska financí více samostatní, a tudíž by jejich úroveň znalostí mohla být vyšší.

5.4 Analýza závislosti finanční gramotnosti

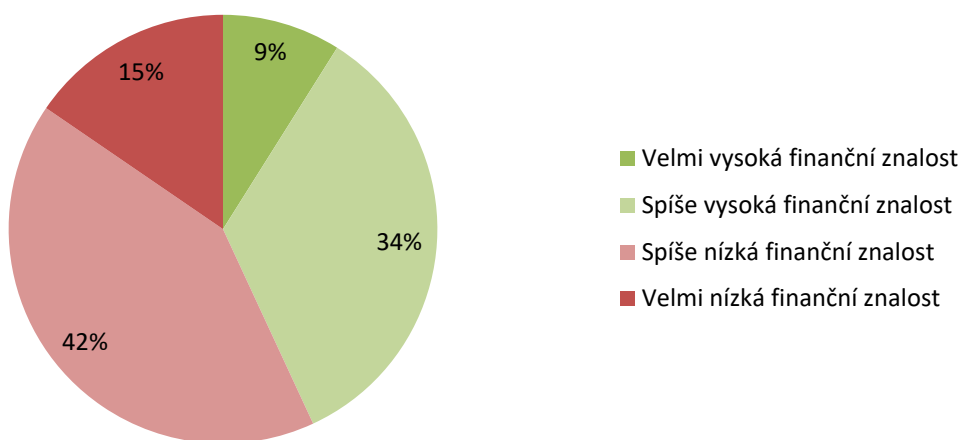
Jako důležitý prvek, který je potřeba určit ještě před zjišťováním souvislostí, je celková úroveň FG respondentů. Součástí dotazníku byla část všeobecného přehledu, kde se vyskytovaly špatné a správné odpovědi. Na základě toho jsem vytvořila jednoduchý bodový systém, který spočívá v rozřazení do čtyř úrovní finanční gramotnosti. Bodů bylo možno získat celkem 28 a jejich rozdělení do úrovní znalostí je následující:

- Velmi vysoká finanční znalost, 28 – 22 bodů
- Spíše vysoká finanční znalost, 21 – 15 bodů
- Spíše nízká finanční znalost, 14 – 8 bodů
- Velmi nízká finanční znalost, 7 – 0 bodů

Celkové výsledky úrovně finanční gramotnosti

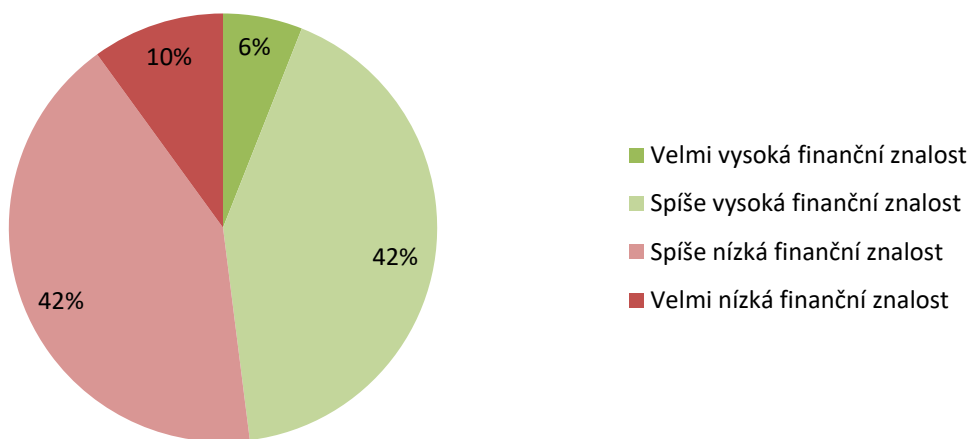
Po sečtení bodů jsem došla k poznatku, že stav je téměř vyrovnaný (Obr. 5.4). Z dotazovaných se 43 % svými znalostmi zařadilo do kategorie velmi vysoké a spíše

vysoké finanční znalosti. Do zbylých kategorií spíše nízká a velmi nízká finanční znalost se pak dostal zbylý počet respondentů (57 %).

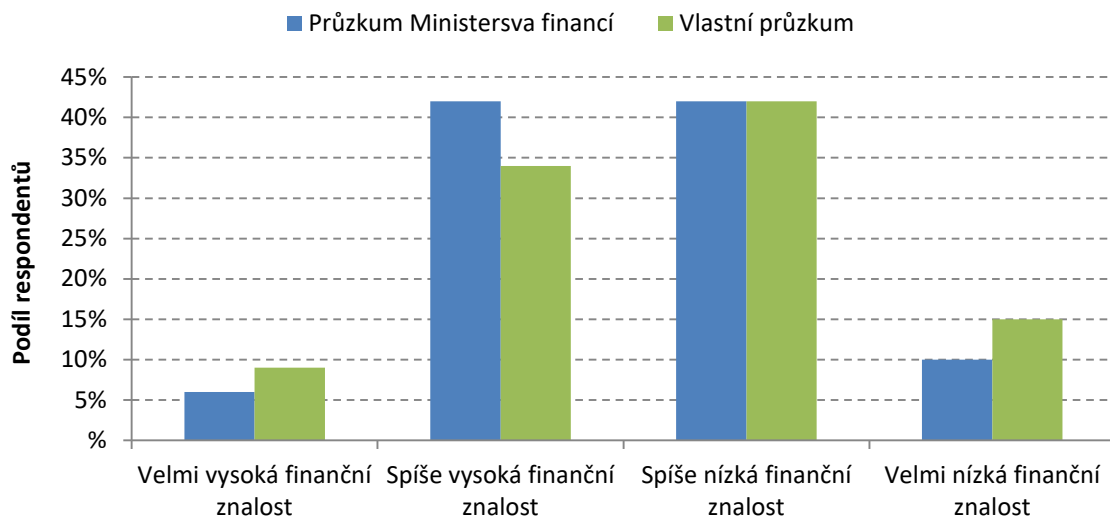

Obr. 5.4 - Dosažená úroveň finanční znalosti respondentů vlastního výzkumu

Výsledek prováděný Ministerstvem financí v roce 2020 [Ministerstvo financí ČR, 2020] se překvapivě jeví jako téměř totožný (Obr. 5.5). Jak je z obou grafů zřejmé, oba výzkumy detekují stejný podíl respondentů, kteří se nacházejí v sekci se spíše nízkou finanční gramotností. Ostatní úrovně mají takové rozdíly, které budou lépe patrné na grafu srovnávacím (Obr. 5.6).

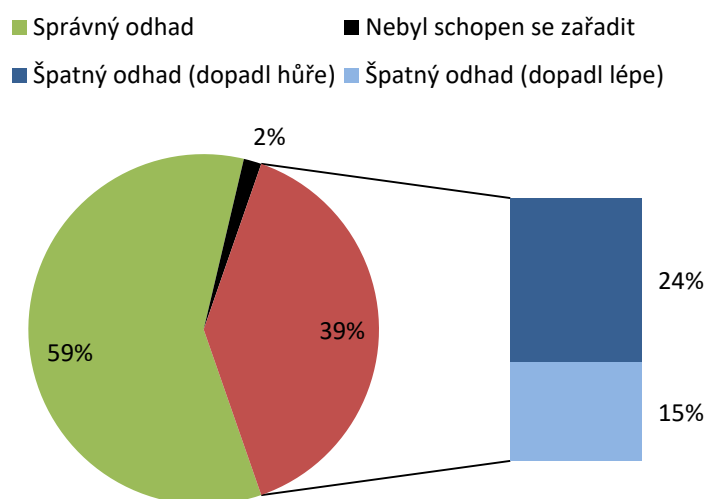
Obr. 5.5 - Průzkum znalosti finanční gramotnosti prováděný Ministerstvem financí v roce 2020

Obr. 5.6 - Srovnání vlastního výzkumu s výzkumem Ministerstva financí ČR r roku 2020

Na moji výzkumnou otázku (HVO1) lze tedy odpovědět, že úroveň studentů UHK v prvním ročníku a celonárodního průzkumu [Ministerstvo financí ČR, 2020] se nijak zásadně neliší.

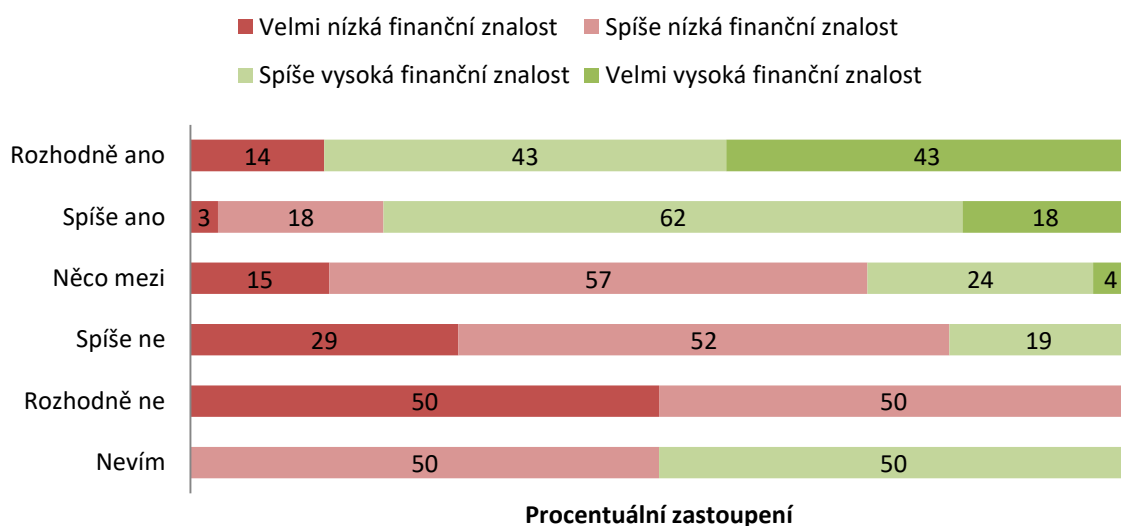
Respondentům byla dále kladena otázka na sebehodnocení v oblasti úrovně finanční gramotnosti (Obr. 5.7). Respondentů, kteří znají nebo trefili svou úroveň FG bylo 59 % (N=72), což považují za značný úspěch, protože sebehodnocení není jednoduché. Pouze 39 % (N=48) respondentů se nedokázalo správně zařadit, z nichž více jak polovina přecenila své vlastní znalosti.

Obr. 5.7 - Sebehodnocení respondentů

U následujícího grafu (Obr. 5.8) je vidět konkrétní rozložení úspěšných a neúspěšných sebehodnotících zařazení. Respondenti odpovídali na otázku, zda mají

vysokou finanční znalost. Jejich odpovědi jsou na grafu vidět po levé straně. Podle barev je potom dále rozděleno to, kam se skutečně svoji znalostí zařadili. Lidé, kteří odpověděli „Rozhodně ano“, tedy ti, kteří svoji znalost FG hodnotili jako velice dobrou, se do oné velice vysoké úrovně finanční znalosti dostali pouze ze 43 %. Z tohoto kladného sebehodnocení se však dostalo 14 % i do toho nejhoršího stupně FG. Pokud se v grafu posuneme hned o řádek níže, lze pozorovat nejúspěšnější sebehodnotící část. Více jak polovina (62 %) z respondentů, kteří se hodnotili spíše vysokou finanční znalostí, jí po sečtení bodů opravdu dosáhla. Respondenti se sebehodnocením „Něco mezi“ se převážně řadili do dvou horších kategorií. U zařazení se spíše nízkou a velmi nízkou finanční gramotností se pak správně odhadovala vždy zhruba polovina. Na grafu je zajímavé, že studenti, kteří sami sebe nebyli schopni zařadit (odpovídali „Nevím“), se dostali pouze do spíše vysoké a spíše nízké finanční znalosti a to zcela vyrovnaným dílem. Mezi těmito respondenty se neobjevil nikdo s velmi nízkou nebo velmi vysokou znalostí FG.

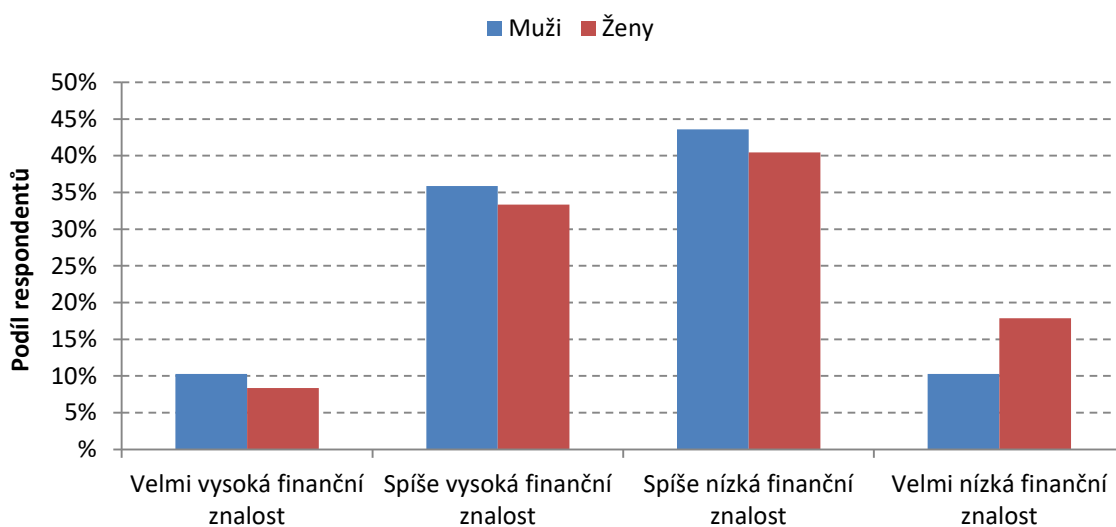
Obr. 5.8 - Finanční znalosti v závislosti na sebehodnocení

Oproti mému průzkumu, výzkum prováděný Ministerstvem financí [Ministerstvo financí ČR, 2020 str. 72] zaznamenal, že se vždy více jak polovina respondentů dokázala správně zařadit. Výjimku tvoří pouze úroveň s velmi nízkou znalostí, kde se většina dotazovaných cítila na lepší znalost a sebehodnocením se zařazovala převážně do spíše nízké znalosti FG (42 %). Reálně svoji velmi nízkou znalost správně odhadlo jen 27 % respondentů.

Závislost úrovně finanční gramotnosti na pohlaví

Protože výsledky vlastního průzkumu a výzkumu Ministerstva financí nejsou příliš rozdílné, rozhodla jsem se podívat na to, zda má nějaký vliv na úroveň FG pohlaví respondentů.

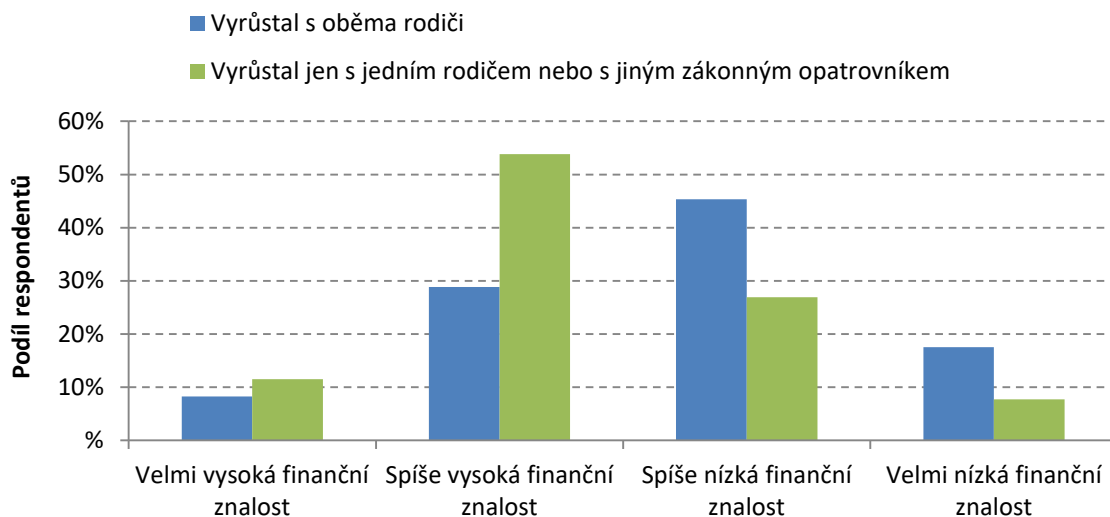

Obr. 5.9 - Úroveň finanční znalosti v závislosti na pohlaví

Z grafu (Obr. 5.9) je patrné, že muži dosahovali nepatrně lepších výsledků než ženy. Mužům se i navzdory jejich malé početnosti velmi dobře dařilo. Téměř polovina jich dosáhla úrovně s velmi vysokou a spíše vysokou finanční znalostí. Jejich podíl na nejlepší a nejhorší úrovni FG je zcela totožný. V obou případech se jedná o čtyři respondenty. Oproti tomu ženy, které mají ve vzorku větší zastoupení, měly o něco horší výsledky, což se velmi dobře ukazuje v části s velmi nízkou finanční znalostí. Nejlepší možné úroveň FG dosáhlo jen sedm žen a té nejhorší naopak patnáct, což je více jak dvojnásobek.

Závislost úrovně finanční gramotnosti na tom, s kým respondent vyrůstal

Jelikož jsem již na počátku výzkumu přemýšlela, zda je finanční znalost nějak ovlivněna skutečností, jestli dotazovaný vyrůstal v úplné či neúplné rodině, položila jsem si to i jako výzkumnou otázku (HVO2). Všeobecně se dá asi předpokládat, že děti, které mají po dobu dospívání plně k dispozici jen jednoho z rodičů, budou muset projevit více iniciativy a také samostatnosti. Tato samostatnost přirozeně nespočívá jen v dovednostech vaření, péče o domácnost nebo sourozence ale i v dovednostech a znalostech finančního světa. Protože mají děti s jedním pečujícím rodičem i větší odpovědnost, jejich finanční znalosti by mohli být také o něco lepší než u dětí, které vyrůstají v kompletní rodině.

Obr. 5.10 - Úroveň finanční gramotnosti v závislosti na tom, s kým respondent vyrůstal

Z grafu (Obr. 5.10) téměř jednoznačně vyplývá, že respondenti, kteří vyrůstali pouze s jedním rodičem nebo jiným zákonným opatrovníkem dosahují lepších výsledků ve finančním vzdělání. Dá se tedy říci, že můj původní předpoklad se potvrdil a toto hledisko s úrovní FG koreluje. Na druhou stranu ale musíme vzít v úvahu fakt, že počet dotazovaných v obou skupinách je značně nevyrovnaný. Dle tabulky níže (Tab. 5.2) je jasné, že z celkového počtu 123 dotazovaných je jen 26 jedinců (21 %), kteří nevyrostali v úplné rodině. Oproti tomu čtyři pětiny (97 respondentů) vyrůstaly v úplné rodině.

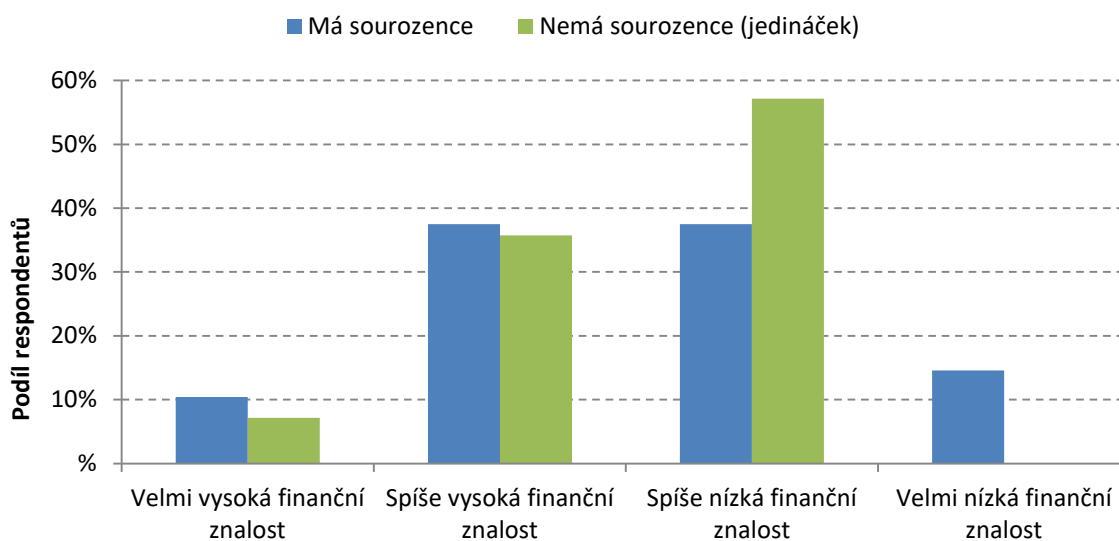
Finanční znalost	Velmi vysoká	Spíše vysoká	Spíše nízká	Velmi nízká	Celkem
Vyrůstal s oběma rodiči	8	28	44	17	97 (79 %)
Nevyrůstal s oběma rodiči	3	14	7	2	26 (21 %)
Celkem	11	42	51	19	123

Tab. 5.2 - Počet respondentů dle dosažené úrovně FG v závislosti na to s kým

Úroveň finančních znalostí v závislosti na počtu sourozenců

V následující části se pokusím zjistit, zda úroveň FG ovlivňuje také to, jestli mají respondenti sourozence nebo jsou jedináčci. Protože jsem se již setkala s mnoha odlišnými

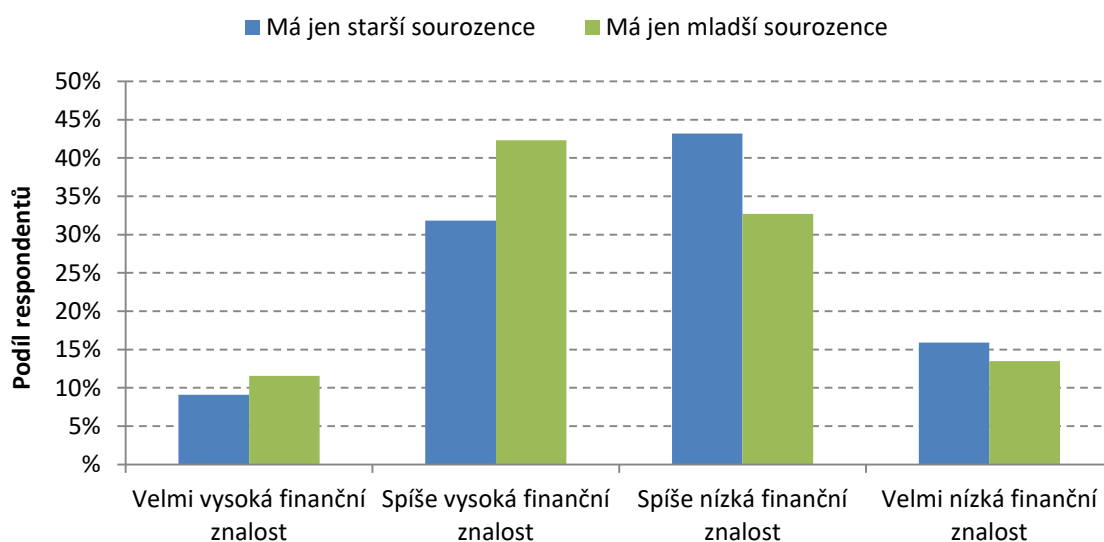
názory na tuto situaci, nemohu předpokládat žádné konkrétní závěry. Má hypotéza však je, že určitá míra ovlivnění se může objevit.

Obr. 5.11 - Úroveň finanční gramotnosti v závislosti na tom, zda má respondent sourozence

Graf (Obr. 5.11) ukazuje spíše nepravidelnost a nikoliv závislost. Nedá se tady jednoznačně říci, že sourozenci nějak ovlivňují finanční zdatnost jedinců.

Respondentů jsem se nedotazovala pouze na počet sourozenců, nýbrž také na to zda mají starší nebo mladší sourozence. A následující graf (Obr. 5.12) už vypadá o něco zajímavěji než ten předchozí.

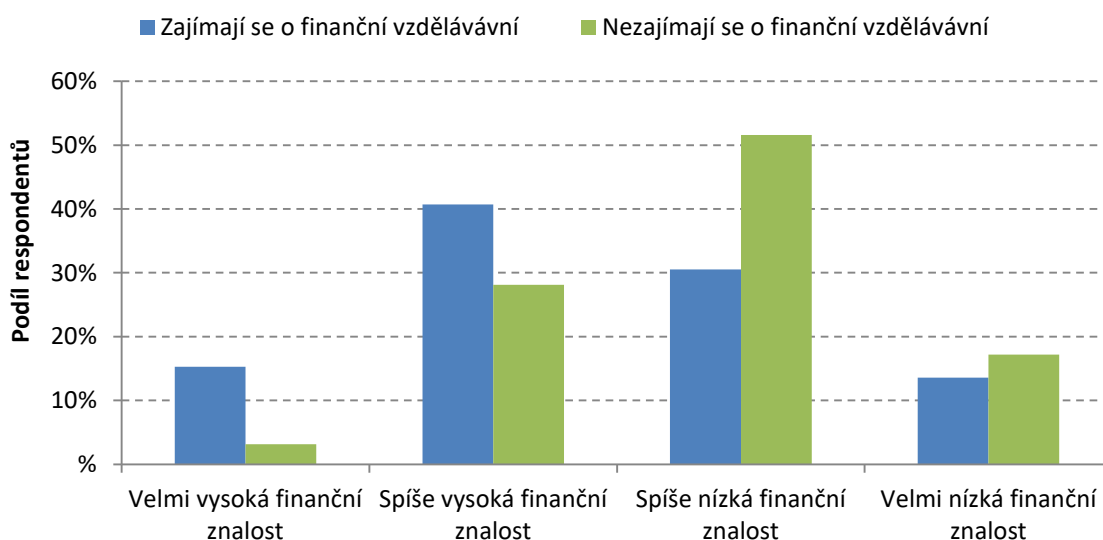
Obr. 5.12 - Úroveň finanční gramotnosti v závislosti na tom, zda má respondent mladší nebo starší sourozence

Když se podíváme na srovnání mladších a starších sourozenců, lze si již všimnout značné míry ovlivnění. Respondenti, kteří mají pouze mladší sourozence

(52 dotazovaných), což znamená, že jsou nejstarší, v celku dosahovali lepších výsledků než ti, kteří jsou sami v roli nejmladšího člena rodiny (44 dotazovaných). Zbytek respondentů pak má sourozence jak mladší, tak starší (N=13) nebo nemá sourozence žádné (N=14).

Míra finanční gramotnosti v závislosti na zájmu o finanční vzdělávání

Předpokladem pro souvislost zájmu o finanční vzdělávání je, že s mírou zájmu o toto vzdělávání poroste také úroveň FG. Následující graf (Obr. 5.13) tuto teorii zcela potvrzuje.

Obr. 5.13 - Závislost finanční gramotnosti na zájmu o finanční vzdělávání

Všeobecně také z výzkumu vyplívá, že o finanční vzdělávání se zajímají více muži než ženy. Muži mají tento zájem téměř z 60 %. U žen se zájem o finanční vzdělávání pohybuje pouze okolo 40 %.

5.5 Analýza dalších jednotlivých otázek

Plánování rozpočtu

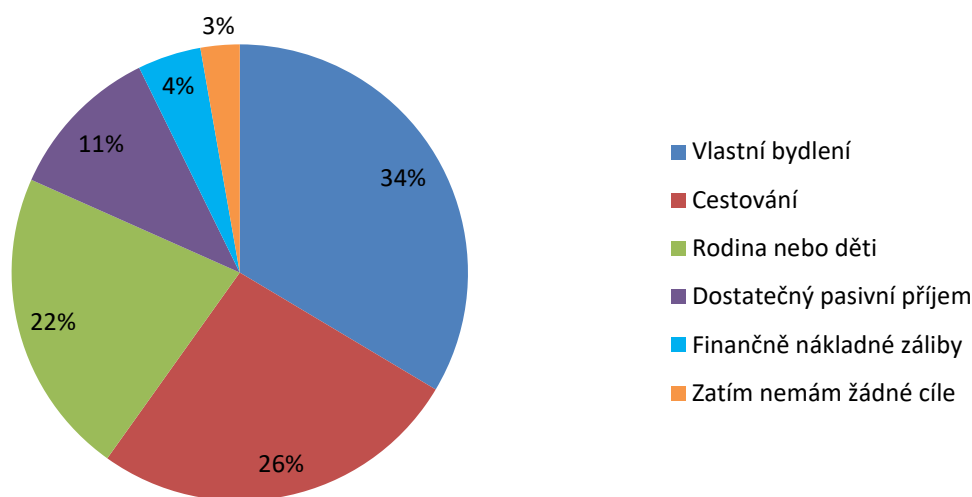
Při vyplňování mého dotazníku 76 respondentů (62 %) uvedlo, že si vytváří svůj osobní rozpočet. Převažující část těchto respondentů jej plánuje vždy na období jednoho měsíce (N=57), na období celého roku nebo i déle rozpočet tvoří jen čtyři dotazovaní. Naopak krátkodobý rozpočet (dny až jeden týden) si pravidelně vytváří pět respondentů.

Tento výsledek je o něco vyšší než u zbytku občanů ČR. Dle Ministerstva financí si tvoří rozpočet pouze 43 % všech občanů. Stejně jako u mých respondentů i u ostatních Čechů bývá rozpočet plánován převážně na měsíc [Ministerstvo financí ČR, 2020].

Nejčastějším důvodem pro neplánování rozpočtu je, že k tomu respondenti nevidí důvod. Jednoduše nemají zatím výdaje a příjmy na takové úrovni, aby to bylo potřebné. Jelikož byl průzkum prováděn na studentech vysoké školy v prvním ročníku, je tento důvod zcela pochopitelný. Šest lidí však také uvedlo, že rozpočet neplánují, protože nevědí jak na to.

Finanční cíle

Na otázku finančních cílů mohli studenti vybírat i více odpovědí. Graf (Obr. 5.14) zobrazuje, že všeobecně nejvíce žádaným cílem je vlastní bydlení, cestování a finanční zaopatření současné nebo budoucí rodiny. Tato trojice odpovědí byla také zaznamenána jako nejčastěji odpovídaná kombinace (N=22). Další nejčastější kombinace obsahovala navíc k předchozí trojici odpovědí také dostatečný pasivní příjem (N=18).

Obr. 5.14 - Finanční cíle respondentů

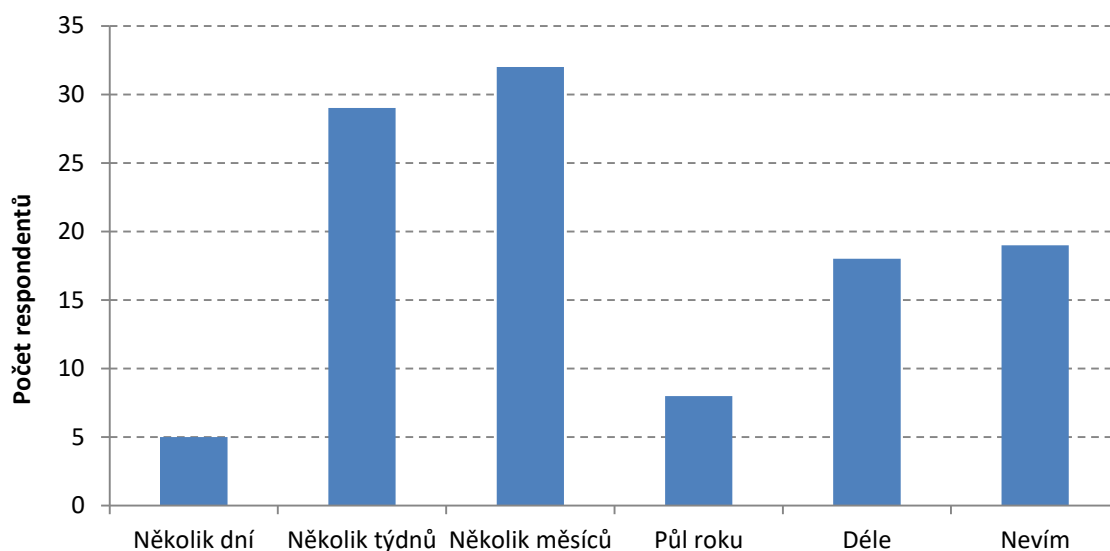
Pro splnění finančních cílů většina respondentů odkládá finanční prostředky na spořicí účet nebo využívá stavební spoření. Pouze 16 dotazovaných využívá akcie nebo dluhopisy. Pozoruhodné je však zjištění, že 30 % studentů své finanční prostředky šetří doma v hotovosti. Tam je také otázka v jaké hodnotě. Často se totiž může jednat o šetření v malých mincích a bankovkách na něco konkrétního, co je plánováno pořídit v krátkém časovém horizontu. V takovém případě je vše v pořádku. Pokud ale některý z dotazovaných šetří doma v hotovosti na něco nákladného v dlouhodobém horizontu (vlastní bydlení, cestování, ...) nejeví se tento způsob šetření jako vhodná varianta, neboť vlivem inflace taková hotovost časem ztrácí na své hodnotě. Tento poměrně zásadní bod

jsem však v dotazníku opomenula vysledovat, a proto se dále nebudu touto otázkou zabývat.

Tvorba finanční rezervy

Nějakou finanční rezervu si dle odpovědí tvoří téměř většina (93 %) dotazovaných. Z nich je to pak polovina, která si odkládá nějaké prostředky pravidelně. Tyto rezervy jsou pak převážně kumulovány na běžném nebo spořicímu účtu, stavebním spoření nebo doma v hotovosti. Z celkového počtu respondentů si netvoří žádnou rezervu jen sedm jednotlivců.

Podle všeobecných pouček by taková rezerva měla při ztrátě příjmů vydržet na tři až šest měsíců. Jelikož na můj dotazník odpovídali studenti, kteří ještě nemusejí mít stabilní příjem, zajímalo mě, zda už nějakou rezervu mají a na jak dlouho by jim vydržela.

Obr. 5.15 - Finanční rezerva respondentů

Graf (Obr. 5.15) ukazuje, že nejvíce dotazovaných má rezervu na několik týdnů nebo měsíců. Zato 5 lidí má rezervu, která by jim vystačila pouze na několik dní. Finanční rezervy studentů jsou na poměrně dobré úrovni, zvláště když vezmeme v úvahu, že finančně zcela samostatných je dle odpovědí jen jedenáct z nich. Ostatní pak přiznávají určitou míru závislosti na rodičích či jiných příbuzných.

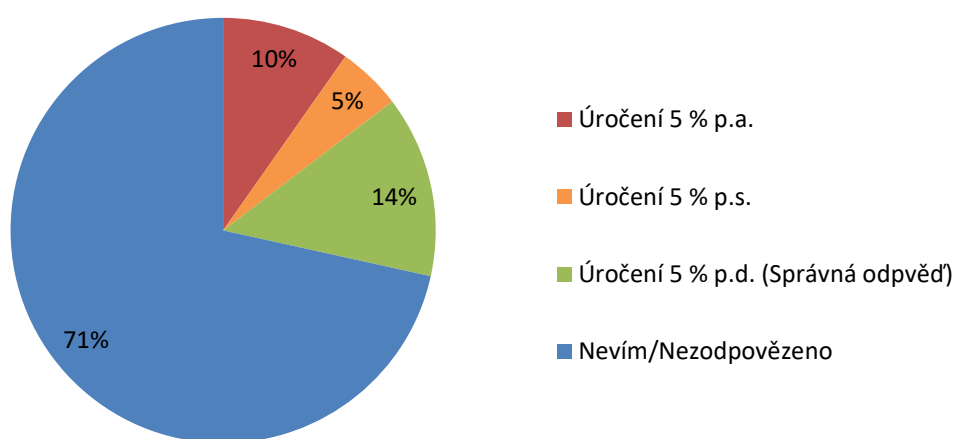
Úvěrová a investiční znalost

První co mě ohledně úvěrů zajímalo, bylo, zda je mezi studenty známá zkratka RPSN. Jelikož se jedná o procentní sazbu nákladů, což samo o sobě velice napovídá počátečními písmeny, rozhodla jsem se pro tuto otázku zvolit dvě správné odpovědi. Kde

jedna byla v již zmiňovaném návodném znění a druhá uváděla, že se jedná o celkové náklady spojené s úvěrem. I když byli studenti upozorněni na výskyt více správných odpovědí, tak správnou variantu dvou odpovědí zaškrtnulo pouze pět z nich. Alespoň jednu ze správných odpovědí však zaškrtnulo 61 respondentů. Převážně se jednalo o odpověď v návodné podobě. Dále 46 (37 %) respondentů uvedlo, že nezná význam zkratky RPSN.

Dále pouze 27 respondentů zná základní druhy úročení, kterými je úročení jednoduché a složené. Tento výsledek se mi celkově zdá jako velice slabý neboť velká část respondentů má už zkušenosti s běžnými nebo spořicími účty, kde se obvykle uplatňuje úročení složené.

Že je potřeba při podpisu smlouvy dát si pozor i na úrokovou sazbu je všeobecně známo. Co už ale tak známé není, je fakt, že písmena vedle atraktivně vypadajícího úroku mají svůj zcela zásadní význam. Nejvýhodnější variantu úročení investice správně zvolilo jen 14 % respondentů.

Obr. 5.16 - Nejvýhodnější varianta úročení investice

Součástí dotazníku byl i jednoduchý početní příklad, kde měli respondenti prokázat své schopnosti a správně vybrat nejvýhodnější investiční variantu. Odpovědi kombinovali jak statní dotace, tak úrokovou sazbu. Na tuto otázku správně odpovědělo 34 respondentů (28 %).

Veliký úspěch je v otázce na kontokorent. Že se jedná o účet, na kterém je možné čerpat do mínusu, správně dokázalo odpovědět téměř 80 % všech dotazovaných.

Leasing

Jako velice zapeklitá se tváří otázka na leasing, kterou si mnozí špatně spojují jen a pouze s dopravními prostředky. Avšak leasing se nemusí vztahovat jen na auta nýbrž i na nemovitosti, stroje a techniku, výpočetní vybavení a další. Jelikož je tento pojem spojován nejčastěji s auty, rozhodla jsem se zjistit zda, na tuto otázku budou častěji správně odpovídat muži. A protože se jedná o poměrně klasický genderový stereotyp, nebudu brát v úvahu nižší počet mužů podílejících se na výzkumu.

	Částečně správná odpověď		Celá odpověď správná		Celkem
Muži	9	23 %	4	10 %	13
Ženy	19	23 %	7	8 %	26
Celkem	28		11		39

Tab. 5.3 - Správné odpovědi na otázku leasingu

Z tabulky (Tab. 5.3) je vidět, že pohlaví nemá na znalost tohoto pojmu vůbec žádný vliv. Procento mužů a žen, kteří odpovídali správně je téměř vyrovnané. Otázka měla více správných odpovědí. Jak je zaznamenáno v posledním sloupci tabulky, všechny správné možnosti odpovědi zaškrtnulo deset procent ze všech třiceti devíti mužů a osm procent ze všech osmdesáti čtyřech žen účastnících se výzkumu. Alespoň částečně správně pak odpovídala obě pohlaví stejnou vahou.

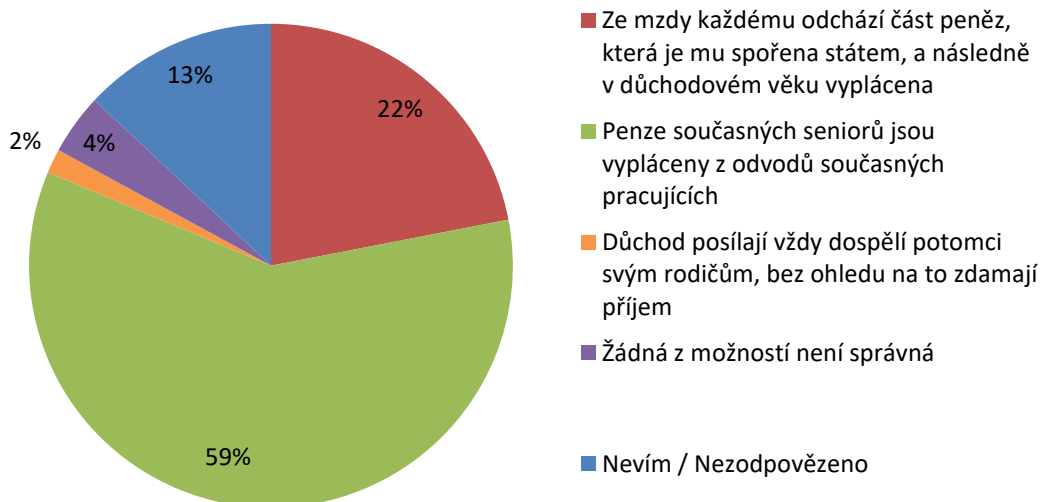
Otázka penzí

Penze a starobní důchod jsou v dnešní době hodně diskutovaná témata. Každým prožitým dnem se ocitáme o kousek blíže k této fázi života. A jelikož se tato doba neodkladně blíží každému z nás, položila jsem otázky s touto tematikou i svým respondentům.

První ze dvou otázek směřovala na původ peněz, které jsou seniorům vypláceny jako pravidelná měsíční renta. Na tuto otázku odpovědělo správně, tedy, že penze současných seniorů jsou vypláceny z odvodů současných pracujících 73 lidí (59 %). Část studentů (22 %) se chybně domnívá, že ze mzdy každému odchází část peněz, která je mu spořena státem, a následně v důchodovém věku vyplácena.

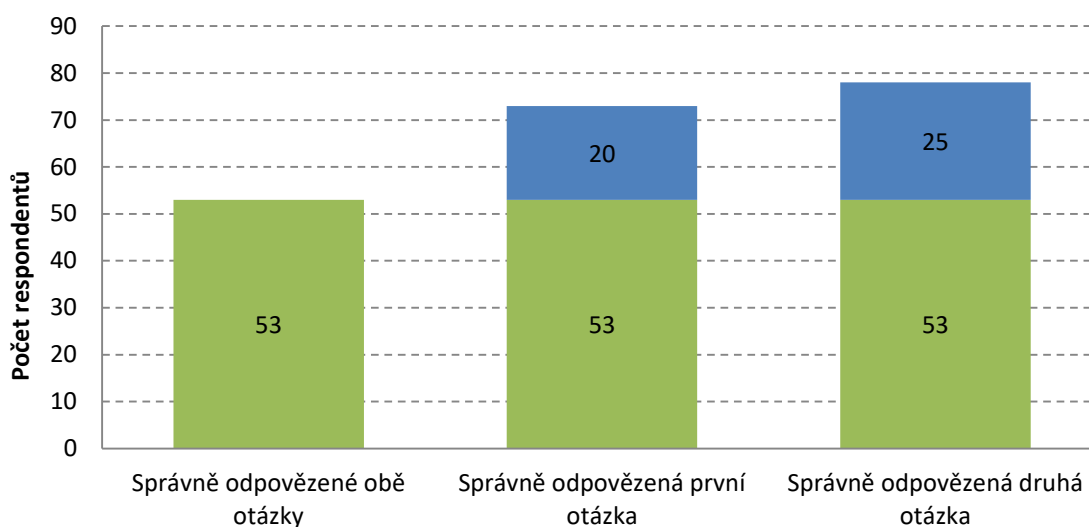
Všeobecné povědomí o financování důchodů je v rámci ČR na lepší úrovni. Většina dotazovaných Čechů (téměř 80 %) správně ví, jak systém funguje [Ministerstvo financí ČR, 2020].

Obr. 5.17 - Způsob financování důchodů

Na druhou otázku, která se týkala průměrné výše důchodového příspěvku, dokázalo správně odpovědět 78 dotazovaných (63 %). Celkové výsledky v této znalosti jsou téměř totožné s výsledky Ministerstva financí. Obyvatelé ČR znají průměrnou výši důchodů z 66 % [Ministerstvo financí ČR, 2020].

V následujícím grafu (Obr. 5.18) je k nahlédnutí vzájemná souvislost obou otázek zaměřujících se na penzi.

Obr. 5.18 - Srovnání otázek na penze

Celkově na obě otázky odpovědělo správně 53 dotazovaných. Pouze na první otázku, která se týká způsobu financování důchodů, odpovědělo 20 respondentů. O pět více pak odpovědělo samostatně dobře na druhou otázku, která řeší průměrnou výši důchodů.

6 Závěr

Teoretickou část této bakalářské práce jsem se rozhodla zpracovat takovým způsobem, aby mohla dále posloužit k doplnění vzdělávání. Zaměřuji se zde na některé zásadní body, které často ve znalostech mladých studentů chybí. Informace z této části mi také posloužili jako podpůrný prostředek k tvorbě vlastního dotazníkového šetření.

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na studenty Univerzity Hradec Králové v prvním ročníku. Zajímalo mě, zda na vysokou školu nastupují mladí lidé, kteří mají odlišné finanční znalosti od zbytku dospělých jedinců České republiky. Pro své srovnání jsem použila výzkum, který opakovaně provádí Ministerstvo financí ČR. Své výsledky dále prezentuji ve třech samostatných podkapitolách, kde první se snaží přiblížit a definovat vzorek respondentů, na kterých byl výzkum prováděn. Ačkoliv byl v průzkumu zaznamenán značný nepoměr v počtu mužů a žen, jejich věková skupina je spíše homogenní.

Druhá podkapitola, zabývající se výzkumnými daty, ukazuje vzájemné závislosti finanční gramotnosti na dalších aspektech. Důležité pro mě bylo odpovědět si na výzkumné otázky (HVO1, HVO2). Na základě porovnání výzkumu Ministerstva financí s vlastním jsem došla k závěru, že míra finančního vzdělání se výrazně neliší od úrovně, kterou mají studenti UHK v prvním ročníku. Také jsem zjistila, že studenti, kteří nevyrostali s oběma rodiči, obecně dosahovali lepších výsledků.

Ze všech dotazovaných dokázalo svou skutečnou úroveň finančních znalostí, správně odhadnout pouze 59 % studentů. Ti, kteří se neodhadovali správně, se častěji zařazovali do skupiny s lepší finanční znalostí, než jakou ve skutečnosti mají. Další zajímavé srovnání ukázalo, že na úroveň znalostí nemá příliš velký vliv to, pokud má respondent sourozence nebo je jedináček. Rozdíl je ovšem v porovnání mladších a starších sourozenců. Tam vyšlo najevo, že respondenti, kteří mají pouze mladší sourozence, dopadly výrazně lépe než ti, kteří mají jen starší sourozence.

V poslední podkapitole svého výzkumu věnuji pozornost jednotlivým otázkám. Zajímavé bylo například zjištění, že navzdory nízkému počtu finančně zcela samostatných jedinců, má 90 % z respondentů nějakou finanční rezervu. Zároveň by téměř polovina z nich vydržela rezerva i na několik měsíců. O něco nižší než je počet jedinců s finanční rezervou, je podíl respondentů, kteří si pravidelně tvoří svůj vlastní rozpočet. V tomto případě se jedná o 62 % dotazovaných.

V poslední části také rozebírám několik otázek z vědomostní části dotazníku, které považuji za důležité. Jednou z nich je například ta, která se věnuje finančním cílům. Mezi nejčastější cíle patří dle očekávání vlastní bydlení, finanční příprava na rodinu a zajištění prostředků pro cestování. Pouze 3 % dotazovaných přiznává, že zatím žádné finanční cíle nemají.

Otázka důchodů byla pro mnohé studenty velice složitá. Ačkoliv více jak polovina respondentů správně odpověděla na otázku financování důchodů, stále se velice často objevovaly chybné odpovědi. Nejčastější chybnou odpovědí při to bylo, že ze mzdy každému odchází část peněz, která je mu spořena státem, a následně v důchodovém věku vyplácena. Na výši průměrného důchodu pak správně odpovědělo 63 % dotazovaných.

Celkově ze zpracovaných dat vyplývá, že úroveň finanční gramotnosti mého vzorku, je srovnatelná s úrovní občanů České republiky. Protože se většina lidí nakonec osamostatní, považuji finanční gramotnost za velice důležitou. Na prohlubování znalostí studentů by se mělo i nadále pracovat a to nejen prostřednictvím škol a institucí, ale také důležitou podporou samostudia.

7 Seznam literatury a informačních zdrojů

Knižní zdroje

Balabán, Z., Mgr. J. Dostál, JUDr. P. Fiala, doc. Ing. M. Kotýnková, Ing. Bc. I. Noveský, a spol. 2011. *Slabikář finanční gramotnosti 2. aktualizované vydání*. Praha : COFET, a.s. ISBN: 978-80-9043-96-1-0.

Beneš, V. CSc. 1993. *Bankovní a finanční slovník*. Praha : Nakladatelství Svoboda - Libertas. ISBN: 80-205-0357-9.

Disman, M. 2018. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Univerzita Karlova Nakladatelství Karolium. ISBN: 978-80-246-1966-8.

Fischer, S., J. Škoda. 2014. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha : Grada Publishing a.s. ISBN: 978-80-247-5046-0.

Hesová, A., RNDr. E. Zelendová. 2011. *Finanční gramotnost ve výuce*. Praha : Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP. ISBN: 978-80-86856-76-6.

Nahodil, F., a spol. 2009. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš čuněk, s.r.o. ISBN: 978-80-7380-162-5.

Švarcová, J., a spol. 2002. *Ekonomie stručný přehled*. Zlín : CEED. ISBN: 80-902552-6-4.

Elektronické zdroje

Akademie Česká asociace pojišťoven. Pojištění a zajištění // Testy a otázky. 03. 09 2020. Akademie Česká asociace pojišťoven. [Online] [cit. 25. 03 2021.] Dostupné z: <https://www.akademiecap.cz/testTlacCAP.aspx?all=1&idSektor=18>.

Asociace penzijních společností ČR. Doplnkové penzijní spoření. 2021. Asociace penzijních společností ČR. [Online] [cit. 06. 03 2021.] Dostupné z: <https://www.apfcr.cz/doplnekove-penzijni-sporeni/>.

Česká národní banka. Co je ukazatel RPSN? 12 2020. Česká národní banka. [Online] [cit. 26. 12 2020.] Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-je-ukazatel-RPSN/>.

Česká národní banka. Kurzy devizového trhu. 23. 12 2020. Česká národní banka. [Online] [cit. 28. 12 2020.] Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/>.

Česká školní inspekce. Mezinárodní šetření PISA 2012. 2014. Česká školní inspekce. [Online] [cit. 21. 04 2021.] Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/PISA-FG/resources/_pdfs/_Zprava_PISA_financni_gramotnost_.pdf.

Česká školní inspekce. PISA. 13. 01 2020. Česká školní inspekce. [Online] [cit. 21. 04 2021.] Dostupné z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>.

Exekutorská komora ČR. Počet nově zahájených exekucí klesl v roce 2020 téměř o pětinu. 25. 01 2021. Exekutorská komora ČR. [Online] [cit. 12. 03 2021.] Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2806-pocet-nove-zahajenych-exekuci-klesl-v-roce-2020-temer-o-petinu?w=>.

Finanční arbitr ČR. Kalkulátor RPSN. 2021. Finanční arbitr ČR. [Online] [cit. 13. 01 2021.] Dostupné z: <https://finarbitr.cz/cs/informace-pro-verejnost/kalkulator-rpsn.html>.

Finanční vzdělávání. Jak sestavit rodinný rozpočet. 2016. Finanční vzdělávání Společný projekt finančních asociací. [Online] [cit. 06. 03 2021.] Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/ja-ve-svete-financi/rodinne-finance/jak-sestavit-rodinny-rozpočet>.

Jasný, D. Jak se vyhnout situacím, kdy v rodinném rozpočtu nezbývají peníze? 02. 02 2020. Jasný. [Online] [cit. 06. 03 2021.] Dostupné z: <https://www.danieljasny.cz/jak-efektivne-spravovat-rodinne-finance-financni-domecek-1-cast/>.

Katedra didaktiky matematiky. Složené úročení. 2021. Finanční matematika. [Online] [cit. 29. 12 2020.] Dostupné z: https://www2.karlin.mff.cuni.cz/~portal/fin_mat/?page=slozene_uroceni.

Ministerstvo financí ČR. Finanční vzdělávání. 3. 6 2014. Ministerstvo financí ČR. [Online] [cit. 27. 12

2020.] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/financni-vzdelavani>.

Ministerstvo financí ČR. *Standard finanční gramotnosti*. 20. 07 2017. Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? [Online] [cit. 21. 4 2021.] Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2017_Standard-financni-gramotnosti.pdf.

Ministerstvo financí ČR. *Finanční vzdělávání a jeho vývoj*. 11 2019. Ministerstvo financí ČR. [Online] [cit. 22. 04 2021.] Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2020_Financni-vzdelavani-a-jeho-vyvoj-v-CR.pdf.

Ministerstvo financí ČR. *Národní strategie finančního vzdělávání 2.0*. 11 2019. Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? [Online] [cit. 21. 04 2021.] Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2020_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2-0.pdf.

Ministerstvo financí ČR. *Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: CELKOVÉ VÝSLEDKY | 2020* | Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? 09. 04 2020. Ministerstvo financí ČR. [Online] [cit. 21. 04 2021.] Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_Zprava_2020_Financni-gramotnost-2020.pdf.

Ministerstvo financí ČR. *PISA 2021 šetření v oblasti finanční gramotnosti*. 25. 06 2020. Ministerstvo financí ČR. [Online] [cit. 21. 04 2021.] Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/narodni-registr-projektu/projekty-financniho-vzdelavani/pisa-2021-setreni-v-oblasti-financni-gra-3214>.

Ministerstvo vnitra ČR. *Identifikace zásadních problémů*. 2018. Ministerstvo vnitra ČR. [Online] [cit. 15. 04 2021.] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/dokumenty-cele-identifikace-zasadnich-problemu-pdf.aspx>.

OECD - Better Policies for Better Lives. *PISA - Programme for International Student Assessment*. 2021. OECD - Better Policies for Better Lives. [Online] [cit. 21. 04 2021.] Dostupné z: <https://www.oecd.org/pisa/>.

Parlament ČR. *Zákon č. 254/2004 Sb.* 13. 4 2004. Zákony pro lidi. [Online] [cit. 27. 12 2020.] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-254>.

Parlament ČR. *Zákon č. 277/2009 Sb.* 31. 08 2009. Zákony pro lidi. [Online] [cit. 12. 01 2021.] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-277>.

Parlament ČR. *Zákona č. 257/2016 Sb.* 05. 08 2016. Zákony pro lidi. [Online] [cit. 03. 03 2021.] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-257>.

Výzkumný ústav pedagogický. *Gramotnosti ve vzdělávání Soubor studií*. 06 2011. Výzkumný ústav pedagogický. [Online] [cit. 22. 04 2021.] Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Gramotnosti_ve_vzdelavani_soubor_studii1.pdf.

8 Přílohy

8.1 Dotazník – Finanční gramotnost

Jsem studentka UHK ve třetím ročníku oboru sociologie obecná a empirická. Tento dotazník na téma: Finanční gramotnost, slouží jako výzkum pro moji bakalářskou práci. Protože je toto téma všeobecně diskutované a zkoumané, rozhodla jsem se i já nepatrně přispět vlastním výzkumem. Pro mou práci je přímo určený soubor populace, na kterém mám výzkum provádět, moc prosím o vyplnění mého dotazníku, který nezabere více jak 20 minut času. Můj výzkum je totiž zaměřen právě na studenty Univerzity Hradec Králové v prvním ročníku. Dotazník je anonymní, nemusíte se proto ničeho obávat a odpovědi prosím volte dle vlastních preferencí.

- 1) Pokud máte zájem po dokončení mé práce obdržet výsledky a třeba i se seznámit s mojí bakalářskou prací, zanechte zde svůj emailový kontakt.
- 2) Prosím vyplňte typ školy, na které jste studoval/a před nástupem na VŠ.
  - a) Gymnázium čtyřleté
  - b) Gymnázium osmileté
  - c) Hotelová škola
  - d) Střední průmyslová škola
  - e) Střední pedagogická škola
  - f) Střední uměleckoprůmyslová škola
  - g) Střední umělecká škola
  - h) Střední zdravotnická škola
  - i) Obchodní akademie
  - j) Jiná
- 3) Finanční vzdělávání na předchozí škole:
  - a) Na mé střední škole byl vyučován přímo předmět týkající se finanční gramotnosti
  - b) Finanční gramotnost byla na mé střední škole vyučována jen okrajově
  - c) Na mé střední škole nebyla finanční gramotnost nijak vyučována
  - d) Už si nevzpomínám
  - e) Jiné
- 4) Jaká je forma Vašeho nynějšího studia (prosím bez ohledu na uzavření škol z důvodu koronaviru)?
  - a) Prezenční (denní)
  - b) Distanční (dálkové)
  - c) Kombinovaná forma studia

- 5) Zajímáte se o finanční vzdělávání?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nikdy jsem o tom nepřemýšlel/a
- 6) Jaký ročník právě studujete?
- a) 1.
  - b) 2.
  - c) 3.
  - d) 4.
  - e) 5.
- 7) Jaký obor právě studujete?
- a) Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
  - b) Aplikovaná informatika
  - c) Archeologie
  - d) Biologie a ekologie
  - e) Biologie se zaměřením na vzdělávání
  - f) Cizí jazyky pro cestovní ruch - anglický jazyk
  - g) Cizí jazyky pro cestovní ruch - francouzský jazyk
  - h) Cizí jazyky pro cestovní ruch - německý jazyk
  - i) Cizí jazyky pro cestovní ruch - ruský jazyk
  - j) Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
  - k) Ekonomika a management
  - l) Etická výchova se zaměřením na vzdělávání
  - m) Filozofie a společenské vědy
  - n) Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání
  - o) Fyzika se zaměřením na vzdělávání
  - p) Fyzikálně-technická měření a výpočetní technika
  - q) Grafická a intermediální tvorba
  - r) Historické vědy
  - s) Historické vědy - Archivnictví
  - t) Historie se zaměřením na vzdělávání
  - u) Hra na nástroj se zaměřením na vzdělávání
  - v) Chemie se zaměřením na vzdělávání
  - w) Chemie - spec. bioorganická chemie
  - x) Chemie - spec. toxikologie a analýza škodlivin

- y) Informační management
  - z) Informatika se zaměřením na vzdělávání
  - aa) Jazyková a literární kultura
  - bb) Management cestovního ruchu - anglický jazyk
  - cc) Management cestovního ruchu - německý jazyk
  - dd) Matematika se zaměřením na vzdělávání
  - ee) Náboženská výchova
  - ff) Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
  - gg) Politologie
  - hh) Prezentace a ochrana kulturního dědictví
  - ii) Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání
  - jj) Sbormistrovství chrámové hudby
  - kk) Sbormistrovství se zaměřením na vzdělávání
  - ll) Sociální komunikace v neziskovém sektoru
  - mm) Sociální patologie a prevence
  - nn) Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
  - oo) Sociální práce
  - pp) Sociologie
  - qq) Sólový zpěv se zaměřením na vzdělávání
  - rr) Speciální pedagogika
  - ss) Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
  - tt) Tělesná výchova se zaměřením na vzdělávání
  - uu) Textilní design
  - vv) Textilní tvorba
  - ww) Transkulturní komunikace
  - xx) Učitelství praktického vyučování
  - yy) Učitelství pro mateřské školy
  - zz) Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání
  - aaa) Základy techniky se zaměřením na vzdělávání
- 8) Kde žijete?
- a) Město
  - b) Okrajová část města
  - c) Vesnice
  - d) Na samotě u lesa
- 9) Vyrůstal/a jste s oběma rodiči?

- a) Ano
- b) Ne, vyrůstal/a jsem jen s jedním rodičem
- c) Ne, vyrůstal jsem s jiným zákonným opatrovníkem

10) Kolik máte starších sourozenců?

- a) 0
- b) 1
- c) 2
- d) 3
- e) 4
- f) 5
- g) 6
- h) 7
- i) 8
- j) 9
- k) 10 a více

11) Kolik máte mladších sourozenců?

- a) 0
- b) 1
- c) 2
- d) 3
- e) 4
- f) 5
- g) 6
- h) 7
- i) 8
- j) 9
- k) 10 a více

12) Jaký je Váš věk?

- a) 18 a méně
- b) 19
- c) 20
- d) 21
- e) 22
- f) 23
- g) 24

- h) 25
- i) 26
- j) 27
- k) 28
- l) 29
- m) 30
- n) 31
- o) 32
- p) 33
- q) 34
- r) 35
- s) 36
- t) 37
- u) 38
- v) 39
- w) 40
- x) 41
- y) 42
- z) 43
- aa) 44
- bb) 45
- cc) 46
- dd) 47
- ee) 48
- ff) 49 a Více

13) Jaké je Vaše pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

Tato sekce je zaměřena na otázky týkající se rozpočtu a budoucích finančních cílů. Každý člověk má obvykle nějaké touhy, sny nebo cíle a právě finanční plánování může k těmto snům dopomoci. Cílem takového plánování je ideální rozložení příjmů a výdajů, a zároveň rozumné nakládání s volnými finančními prostředky, které mohou do budoucna sloužit právě pro splnění těchto cílů.

14) Máte svůj osobní rozpočet?

- a) Ano

- b) Ne
  - c) Nevím, co to znamená
- 15) Na jak dlouho rozpočet obvykle plánujete?
- a) Na několik dní
  - b) Na týden
  - c) Na měsíc
  - d) Na čtvrt roku
  - e) Na půl roku
  - f) Na rok nebo déle
  - g) Rozpočet plánuji nepravidelně
  - h) Rozpočet neplánuji
- 16) Jaké máte důvody pro NEplánování rozpočtu?
- a) Nevím, jak se to dělá
  - b) Nezajímá mě to
  - c) Není k tomu důvod
  - d) Ještě jsem o tom nepřemýšlel/a
  - e) Nemám žádné příjmy nebo výdaje, abych s nimi mohl/a plánovat
  - f) Rozpočet plánuji
  - g) Jiné
- 17) Jaké kroky podnikáte, aby jste měl/a přehled o svých výdajích?
- a) Pravidelně kontroluji pohyb svých peněz na bankovním účtu
  - b) Pečlivě si zapisuji veškeré výdaje
  - c) Mám nastavené trvalé příkazy na všechny důležité platby (nájem, pojištění, ...)
  - d) Svůj rozpočet mám dopředu naplánovaný
  - e) Dělim si příjmy pro nezbytné a postradatelné výdaje
  - f) Nic pro to nepodnikám
  - g) Nemám žádné osobní výdaje
  - h) Jiné
- 18) Jaké máte finanční cíle?
- a) Vlastní bydlení
  - b) Cestování
  - c) Rodina nebo děti
  - d) Dostatečný pasivní příjem
  - e) Finančně nákladné záliby
  - f) Splacení úvěrů

- g) Ještě jsem o tom nepřemýšlel
- h) Nemám žádné cíle
- i) Jiné

19) Podnikáte již něco pro splnění těchto cílů?

- a) Mám stavební spoření
- b) Využívám akcie, dluhopisy nebo jiný způsob investování
- c) Odkládám si na spořicí účet
- d) Snažím se snižovat své výdaje na minimum
- e) Kupuji majetek pro pozdější zpeněžení
- f) Šetřím peníze doma v hotovosti
- g) Čerpám úvěr
- h) Zatím pro to nic nedělám, protože nemám stabilní příjem
- i) Nic proto nedělám, protože nechci
- j) Nemám žádné cíle
- k) Jiné

20) Pokud získáte nějaké peníze navíc, co s nimi uděláte?

- a) Utratím za hlouposti
- b) Pečlivě zvážím a koupím něco užitečného nebo potřebného
- c) Daruji rodině, kamarádovi nebo nějaké neziskové organizaci
- d) Investuji
- e) Splním si sen
- f) Peníze odložím na tvorbu rezervy do budoucna
- g) Peníze navíc nikdy nezískám
- h) Nevím
- i) Jiné

Zde se nacházejí otázky týkající se přímo Vás a preferencí, které máte. Proto je tedy vyplňujte dle sebe, žádná odpověď není špatně.

21) Kde nejčastěji čerpáte informace týkající se finanční gramotnosti?

- a) Internet
- b) Škola
- c) Televize
- d) Rádio
- e) Odborná literatura
- f) Rodiče, sourozenci, nebo jiné blízké osoby
- g) Noviny

- h) Finanční poradce
  - i) Pobočky bank, pojišťoven nebo podobných finančních institucí
  - j) Informace nikde nečerpám
  - k) Jiné
- 22) Jste finančně samostatný/á?
- a) Ano, vydělávám si na vše sám/sama
  - b) Částečně mi někdo pomáhá (rodiče, prarodiče, sourozenci, ...), ale většinu si platím sám/sama
  - c) Půl nákladů mi někdo platí (rodiče, prarodiče, sourozenci, ...) a zbytek je na mně
  - d) Částečně si něco platím, ale většinu mi platí někdo jiný (rodiče, prarodiče, sourozenci, ...)
  - e) Jsem na někom zcela finančně závislý/á
- 23) Máte dobrou finanční znalost?
- a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Něco mezi
  - d) Spíše ne
  - e) Rozhodně ne
  - f) Nevím
- 24) Cítíte se spokojen/a se svoji aktuální finanční situací?
- a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Něco mezi
  - d) Spíše ne
  - e) Rozhodně ne
  - f) Nevím
- 25) Platíte své závazky včas?
- a) Rozhodně ano
  - b) Spíše ano
  - c) Jak kdy
  - d) Spíše ne
  - e) Rozhodně ne
  - f) Nemám žádné závazky, které musím sám/a platit
- 26) Jak se zachováte při podpisu smlouvy?
- a) Plně důvěřuji protistraně a věřím, že je vše v pořádku
  - b) Smlouvu si důkladně prostuduji

- c) Poradím se s někým, kdo tomu rozumí
- d) Nic číst nebudu, je mi to jedno
- e) Nikdy nepodepišu žádnou smlouvu
- f) Nevím

27) V případě spoření je pro Vás prioritou:

- a) Rychle se dostat k těmto finančním prostředkům
- b) Vysoký výnos
- c) Malé riziko ztráty investice
- d) Nic z uvedeného
- e) Nevím

K penězům navíc lze přijít různými způsoby. Buď se může jednat o dlouhodobé odkládání části příjmů, prostředky získané dědictvím, darem nebo výhrou. A pokud není tendence k jejich útratě, je ku prospěchu tyto finanční prostředky buď zajímavě investovat nebo je spořit pro splnění nějakých snů či nenadálých situací.

28) Tvoříte si nějakou finanční rezervu?

- a) Ano, pravidelně
- b) Ano, ale nepravidelně
- c) Ne

29) Co využíváte pro tvorbu finanční rezervy?

- a) Běžný nebo spořicí účet
- b) Akcie nebo dluhopisy
- c) Termínované vklady
- d) Stavební spoření
- e) Doplnkové penzijní spoření
- f) Koupě nemovitostí nebo hodnotných předmětů, které mohu později zpeněžit
- g) Hotovost mám doma
- h) Rezervu nepotřebuji, jsem dostatečně pojištěný/á
- i) Netvořím si finanční rezervu
- j) Jiné

30) Na jak dlouho tato rezerva vystačí v případě ztráty příjmů?

- a) Několik dní
- b) Několik týdnů
- c) Několik měsíců
- d) Půl roku
- e) Déle

- f) Nemám žádnou rezervu
- g) Nevím

31) Co podniknete v případě nedostatku příjmů?

- a) Uskromním se a omezím výdaje
- b) Najdu si další práci
- c) Využiji finanční rezervu
- d) Vezmu si úvěr
- e) Něco prodám
- f) Požádám o pomoc rodinu nebo přátele
- g) Nevím
- h) Jiné

V této sekci jsou otázky týkající vašich finančních znalostí. To tedy znamená, že se zde vyskytují jak správné tak špatné odpovědi. I tak se ale prosím nelekejte. I špatná odpověď dobře poslouží mému účelu, a jelikož je dotazník anonymní, není důvod k ukončení dotazníku předčasně.

32) Víte co je to RPSN?

- a) Ano
- b) Ne

33) Jaký z následujících výroků nejlépe vystihuje RPSN? (více správných odpovědí)

- a) Jedná se roční úrokovou míru
- b) Je to celkový úrok, který na úvěru musím splatit
- c) Jsou to celkové náklady spojené s úvěrem
- d) Je to roční procentní sazba nákladů
- e) Ani jedna z možností není správně
- f) Nevím

34) Jak působí inflace na skutečný výnos investora?

- a) Pozitivně
- b) Negativně
- c) Nemá to vliv
- d) Trojnásobnou vahou
- e) Nevím

35) Co je investičním cenným papírem? (více správných odpovědí)

- a) Běžná bankovka
- b) Dlouhodobý dluhopis
- c) Potvrzení o nákupu zlata

- d) Akcie
  - e) Nevím
- 36) Kým je majitel akcie (akcionář)?
- a) Dlužníkem akciové společnosti
  - b) Věřitelem akciové společnosti
  - c) Spoluvlastníkem akciové společnosti
  - d) Ručitelem akciové společnosti
  - e) Hlavním majitelem akciové společnosti
  - f) Nevím
- 37) Jaké jsou základní druhy úročení? (více správných odpovědí)
- a) Jednoduché (úročí se pouze jistina)
  - b) Radikální (úročí se pouze předchozí připsané úroky)
  - c) Stabilní (úrok za jednotlivá úroková období je vždy stejný)
  - d) Nestabilní (úročí se jistina, předchozí úroky a procenta z nevyužívané částky, úrok je tedy pokaždé jiný)
  - e) Složené (úročí se jistina a předchozí připsané úroky)
  - f) Nevím
- 38) Co je to jistina?
- a) Finanční rezerva, která tvoří minimálně čtyřnásobek průměrného měsíčního příjmu
  - b) Jsou to finanční prostředky, které byly zapůjčeny, z nichž se počítá úrok
  - c) Jedná se o úrok, který je připisován k pravidelně vkládané investici
  - d) Nevím
- 39) Víte co je to investiční trojúhelník?
- a) Ano
  - b) Ne
- 40) Co tvoří vrcholy investičního trojúhelníku? (likvidita = rychlost přeměny na peníze)
- a) likvidita, riziko, garance
  - b) výnos, likvidita, riziko
  - c) garance, riziko, výnos
  - d) Ani jedna z odpovědí není správná
  - e) Nevím
- 41) Který z uvedených výroků je pravdivý?
- a) Čím větší je riziko tím větší je výnosnost investice
  - b) Čím větší je výnos tím menší je riziko ztráty investice
  - c) Míra rizika a výnosu na sobě nejsou nijak závislé

- d) Všechny uvedené výroky jsou nepravdivé
- 42) V oblasti úvěrů se můžete setkat s pojmem anuita. Které z následujících tvrzení je pravdivé?
- a) Je to splátka úvěru, která zahrnuje pouze splátku jistiny
  - b) Je to splátka úvěru, která zahrnuje pouze splátku úroku
  - c) Je to splátka úvěru, která zahrnuje jak splátku jistiny, tak splátku úroku
  - d) Jedná o mimořádnou splátku
  - e) Jedná se o jednorázové splacení celého úvěru
- 43) Co je výhodnější varianta při investování 6 000 Kč na jeden rok?
- a) Získat 20 % navíc z investované částky
  - b) Získat státní dotaci ve výši 150 Kč měsíčně
  - c) Ročně získat 5 % úrok z investované částky a navíc každý měsíc státní dotaci ve výši 100 Kč
  - d) Ročně z investice získat 1 000 Kč
  - e) Nevím
- 44) Co je výhodnější investiční varianta?
- a) Úročení 5 % p.a.
  - b) Úročení 5 % p.s.
  - c) Úročení 5 % p.d.
  - d) Všechny varianty jsou stejné
  - e) Nevím
- 45) Co to znamená leasing? (více správných odpovědí)
- a) Jedná se o tzv. "specifickou formu pronájmu"
  - b) Majitelem aktiva je člověk, který leasing splácí
  - c) Smluvní dohoda zavazující nájemce platit pronajímateli za užívání aktiva
  - d) Jedná se specifický druh půjčky
  - e) Jedná se o smluvní ujednání vázané pouze na motorová vozidla
  - f) Až do splacení leasingu je majitelem aktiva leasingová společnost
- 46) Co se rozumí pojmem schodek v rozpočtu
- a) Výdaje a příjmy jsou vyrovnány
  - b) Výdaje převyšují příjmy
  - c) Příjmy převyšují výdaje
  - d) Výdaje převyšují příjmy více jak o 15 %
- 47) Co je to kontokorent?
- a) Jedná se o měnící se úrok
  - b) Jde o druh hypotečního úvěru

- c) Je to účet, na kterém je možné čerpat do mínusu
- 48) Který z uvedených výroků je pravdivý? (více správných odpovědí)
- a) Debetní karta využívá pouze Vaše vlastní peníze (pokud pomineme kontokorent)
  - b) Používáním kreditní karty čerpáte půjčku, kterou později bance splácíte
  - c) Na kreditní kartě jsou uloženy Vaše vlastní peníze
  - d) Debetní karta je forma úvěru, který Vám poskytuje banka (pokud pomineme kontokorent)
  - e) Kreditní karta je propojena s běžným účtem
  - f) Kreditní karta je forma úvěru, který Vám poskytuje banka
- 49) Který z uvedených výroků týkající se penze, je pravdivý?
- a) Ze mzdy každému odchází část peněz, která je mu spořena státem, a následně v důchodovém věku vyplácena
  - b) Penze současných seniorů jsou vypláceny z odvodů současných pracujících
  - c) Důchod posílají vždy dospělí potomci svým rodičům, bez ohledu na to zda mají příjem
  - d) Žádná z možností není správná
- 50) Jaká je průměrná výše penze?
- a) Méně než 10 000 Kč
  - b) 10 001 - 18 000 Kč
  - c) 18 001 - 26 000 Kč
  - d) 26 001 - 32 000 Kč
  - e) Více než 32 000 Kč
  - f) Nevím